

Karel Čapek

Krakonošova zahrada

Josef Daprak

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Krakonošova zahrada

Karel a Josef Čapkovi

Znění tohoto textu vychází z díla [Krakonošova zahrada](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Československý spisovatel v roce 1982. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Karel a Josef Čapkovi: Krakonošova zahrada), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 19. 1. 2018.

OBSAH

Předmluva	7
Předmluva autobiografická	8
System	15
Pšenice	21
Aristokracie.....	24
Alkohol	27
Smrtelná večeře.....	29
Morálka I.	33
Morálka II.....	35
Antika a křesťanství	37
Večeře	40
O smrti a zradě života	42
Fejeton.....	44
Manželství.....	50
Jaro.....	53
Benátský karneval.....	54
Aforismy I.....	57
Na jedné noze	57
Na druhé noze	58
Člověk a zvíře	58
Aforismy II.....	60
Píseň kazatelů	60
Schrei nach dem Kinde	60
Galantnost.....	60
Krásné duše.....	61
Pénélopé	61
Desatero.....	61
Minerva	62
Marie	62
Wien	62

Schönbrunner Garten.....	62
Prater	63
Nur für Erwachsene.....	63
Olga Desmondová.....	65
Ranní.....	68
Jarní improvizace.....	70
Čas.....	73
Zpověď	75
Letní improvizace	76
Komedie lunární.....	79
Creatura naturans	82
Jednotka.....	85
Rozkoše okamžiků	87
Rozkoše samoty.....	88
O různých prostředcích.....	89
Lodi fajáků	91
Plavba do Chuchle	91
Lodi Fajáků	91
Quintus Horatius Flaccus: Lod' státu	91
Plavba na Cythéru.....	91
Lodice Petrova	92
Plavba do Utopie	93
Lod' bláznů.....	93
Lod' života	93
Falešné květiny	94
Veliká láska.....	95
Fablio o duelu.....	95
Úcta k ženě.....	95
Pastorále.....	96
Ediční poznámka.....	97
Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech	98
První vydání knih Karla Čapka.....	100

Předmluva

Spisovateli Karlu Čapkovi patří v české literatuře 20. století jedno z nejvýznamnějších míst. Jeho čtenářská obliba je veliká a neklesá ani s postupem času. Právě to byl také důvod, proč bylo jeho dílo vybráno ke zpracování do elektronické podoby v samých začátcích digitalizace v Městské knihovně v Praze.

Snaha zpřístupnit Karla Čapka co nejširší čtenářské obci vyústila v roce 2009 ve společný projekt Městské knihovny v Praze, Společnosti bratří Čapků, Památníku Karla Čapka a Českého národního korpusu, v jehož rámci se podařilo zveřejnit 53 titulů – původních děl Karla Čapka. Za projekt „Karel Čapek on-line“ získala MKP ocenění v soutěži Knihovna roku v kategorii „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“.

Nyní po devíti letech se k vydání souborného Čapkova díla vracíme, abychom je čtenářům předložili v redakčně nově zpracované verzi.

Přejeme vám hezké čtení.

Redakce MKP

Předmluva autobiografická

Nad Zářivými hlubinami, Božími mukami a Leliem rozpomněla se kritika na tyto drobné prózy, které před osmi až desíti lety prý dráždily, děsily a unavovaly čtenáře různých novin. Zarážely je bůhví čím vším, ale také jménem autorů, třebaže je to jméno ne zrovna neobyčejné. Tvrdilo se tehdy, že autoři toho jména vůbec neexistují, že je to bluf či apartní pseudonym, za kterým se skrývá osobnost jediná, honěná světem, prý ruinovaný bankéř, čili jak se říká, člověk s minulostí; nebo posléze že celý případ je mystifikace a že tyto prózy jsou překlady z neznámého spisovatele francouzského.

Od té doby se autorům podařilo dokázat, že existují. Legenda jejich mládí je rozptýlena. Čtenáři, kteří se tehdy zajímali o prostopášného bankéře a světoběžníka, byli zklamáni; porouchaný finančník byl jim patrně představou milejší než dva chlapci, kteří pouštěli do světa své duhové fantazie. „Brali jsme tyto ohavnosti vážně,“ mohli by říci, „a proto jsme za nimi hledali člověka jim rovného; nenapadlo nás, že je to nesmyslná a bezuzdná hra. Jakým právem jste předstírali tolik takových zkušeností, tolik cynismu a smělého světáctví? Odkud jste to měli? Co jste s tím vůbec chtěli?“

K těmto čtenářům obracejí se autoři poznovu a rádi by je vyzvali: Berte ty ohavnosti ještě jednou vážně. Nechceme vám nic zastírat: legenda o bankéři je od základu falešná. Navrhujeme vám jinou legendu o původu Krakonošovy zahrady; není tak poutavá jako tehdejší, ale je naše vlastní. Psal-li nedávno bezoddyšný kritik, že autoři velmi málo svými prvními pracemi pověděli sami o sobě, chtějí to nyní dohoniti. Nikdy není příliš pozdě dorozumět se.

Krakonošova zahrada v užším smyslu je onen kraj, ono do tvrdé země zaryté údolí Úpy, kolem něhož se rýsují veliké, svaté, pohádkové obrysy: Sněžka, Kozí hřbet, Brendy, Žaltman, Hejšovina... Potkáte tu černé, era-

tické¹ balvany podobné modlám a permská půda je červená skoro jako krev. Zjara prýští ze skal a lesů stříbrná vlhkost, zurčí praménky a řítí se bystřiny, a snad nikde na světě pak nevykvete tolik sasanek, tolik slziček, vřesu a mateřídoušky, hořkého koření, tolíj a vstavačů jako tam. Vzácně a tajemně vyrůstá v Krkonoších oměj a divá lilie; mocné je kouzlo kapradin a divných přesliček. Tam je les, ve kterém našli staré arabské peníze; tudy vedla Zemská stezka, tam nahoře, hochu, je hrad s polozasutou hla-domornou, tady ve skále dal kníže Břetislav hledati zlato a tady v tom travnatém dolci se propadl do země celý klášter. Není prapodivná a krásná jeskyně s tenkými krápníky, kterou jsi objevil? A co krystaly a třpytivé kyzy, co otisky předvěkých bylin na uhelné břidlici? Nelákala tě tma propastí? Neodvážil-li ses vlézt do dávno opuštěného dolu, z něhož neustále vytéká pramének rzivé vody? Ať nepřipomínám věcí ještě podivuhodnějších a přímo neuvěřitelných; ale ty víš, že je to pravda.

Tam jsi byl u faráře, aby ses naučil německy; ale ty jsi se díval do studánek, chytal mloky a krtonožky, dával pozor na zmije a hledal hadovou panenku. Pan farář je už mezi svatými, ale ty žiješ a vzpomínáš na Krakonošovu zahradu.

Tam tedy se otevřel tvému prvnímu okouzlení ráj světa. Ten kraj jsi záhy prošel v údivu, nenasycen, v překvapení a v sladké únavě, ustavičně dojat a rozechvěn nad tím, co svět přináší chlapcům neznámého, nad jeho tajemností a krásou.

* * *

Velkopřůmysl. Ale údolí se ježí továrními komíny, zastřeno závojem sazí a dýmu. Továrny dýchají kouřem, hlukem a parou; špína z nich prýští a plyne jako duhově mastné cáry bezrybnou horskou řekou. Chórem ječivých a temných píšťal počíná i končí se den. Bezpočetně proudí modré blůzy páchnoucí strojem: jutou, olejem, kovem, škrobem a prachem tkaniva. Jsou cítit jedinou člověčinou, a to je pot. Tehdy jsi se domníval, že každý dělník má souchotiny.

---

¹ Eratický (lat.) – bludný. *Pozn. red.*

Byl jsi pracujícími mašinami očarován a ustrašen. K čemu jsi se na ně chodil dívat do ohromných a hlučných továren, chvěje se zvědavostí a strašnou bázní, když stroj se rozezmítal a rozeřval jako spoutaný gigant? Nesmírně tence a pronikavě, jako tisíce kovových moskytů hvízdají vřetena, ryčně klapají tkalcovské stavy, sviští řemeny, zvučí dynamo, žhavě vydechne kotel, supí a mlaská parní stroj. Údės z ohavného chrupu zubatých koleček, které již rozžvýkaly tolik nebohých lidských prstů; nejsilnější dojem: setrvačník, ohromné lesklé kolo s čepy zbrocenými olejem, jež se mlčky a nekonečně točí. Dětský sen a apoteóza: vylézti po tenkých železných příčkách na vrchol továrních komínů.

* * *

Bída života. Když jsi tiskl nos a rty na okenní tabuli, viděl jsi přímo do skleněných dveří kořalny; a měl jsi dobré oči. Protože jsi tolikrát cválal černým prachem dělnických čtvrtí (a měl jsi dobré oči a uši), nikdo ti nenamluví, že je na světě málo bídy, neřesti, špíny a hrůzy. Je toho tolik, že není ani slov, jak to vypovědět.

Vedle toho jsi rovněž tak často a velice zblízka viděl milionáře, pýchu, moc a bohatství.

* * *

Dům lékaře. Doma jsi viděl denně rány, nemoce a úmrtí; první tvůj obraz světa byl tanec smrti. Stála v koutě čekárny, zastřená záclonou, čistě vypreparovaná; lidé se jí velmi báli, a ty, dělaje hrdinu, podával jsi jí rouhavě ruku. Snad žádný chlapec nezřel tolik rozdrcených údů, oběšenců, utopenců, ran, trýzní a obnažené, sténající, mručící, křičící, palčivě bolestné anatomie člověka jako ty. Odpust', že ti to připomínám.

Obcházaje s otcem po nemocných a za prohlídkami mrtvol, prošel jsi dokola širý kraj. Krásné cesty přes vrchy a lesy vedly k domům útrap a krásné cesty zanechaly je za sebou. Tak jsi viděl současně dvojí tvář života.

* * *

Exotismus. Říká se, že exotismus není českou vlastností; že lpíme na své zemi jako těsto na díži. Jistě je to pravda; ale což vy, pánové, jste nikdy nečetli Robinsona Crusoe, Posledního Mohykána a Jules Verna, a což jsi nežil v Čechách, neměl jsi kamarádů, jako jsi ty sám, což je to náhoda, že jeden z nich se dal ke komediantům, druhý zahynul v Americe a třetí se ztratil ve světě jako námořník? I ty jsi byl takový.

* * *

Knihy. První kniha, které tě okouzila, nebyla, nutno to říci, ani bible, ani hrdinské zpěvy, nýbrž velký Obrázkový přírodopis. Odtamtud čerpal jsi první dojmy o povahách mírných i hrozných, naučil jsi se tušiti nebezpečí v každém křoví, býti ostražitým a báti se. Psal-li nedávno o tobě A. N., že miluješ hady, tvé srdce se otřásl: nikdy jsi přece nemiloval hadů a vždy se ti ošklivili svou kluzkostí, svým skrytým jedem i tím, že svlékají na slunci kůži. Tvá láska platila psu, kočce a motýlům, lvu, slonu a ptáku lýrovci. Jinak jsi četl vše dovolené i zakázané, leže na břiše pod postelí či houpaje se v koruně jasanu.

* * *

Býti dělníkem. Chlapec, který se chtěl státí kolovrátkářem, hasičem, kapitánem neb cestovatelem, se špatně učil, i usoudili, že z něho mnoho nebude. Proto ho dali do továrny. Koval skoby, počítal, montoval stroje, tkal nekonečná pásma ubrousků a ručníků a nad kilometry vojenského cvičihu určeného pro Čínu se posléze tak roztoužil po přírodě, že utekl z fabriky a stal se malířem, což se mu doposud velmi nevyplatilo.

* * *

Býti anarchistou. Chlapec, který měl náklonnost k tichému životu, si velmi zalíbil v řemeslech; ale protože se dobře učil, dali ho na studia, kde se velmi záhy zamiloval, psal pod lavicí verše, bojoval s učiteli a zákoníky, a dostav se do velice nevražedného spolku Anarchistů, musel s otřesenými zásadami opustiti nevďěčné maloměstské gymnázium.

* * *

Láska a pohlaví. A nyní, mladý muži, musím se vás na něco tázat, ač se rdíte a bráníte. Srdce věčně zamilované! S pohnutím, ano, s pohnutím a láskou vzpomeňte těch, které vám byly příkladem krásy, oddanosti, falše i smutku. V době nezkaženého svého mládí psali jste o ženách a lásce krutě a nestydatě. Jsou toho hanebné doklady i v této knížce, přes její opatrný výběr. Srdce věčně zamilované! Jak jste mohl tehdy tak psát?

„Pane nebo paní, neboť nevím, kdo se mne táže, raději bych se chtěl vinit než omlouvat. Nemohu své tehdejší chování vysvětlovati nezkušeností, ani mstou, ani hladem; naopak, byl jsem tehdy zcela šťasten. Ale nechtěl jsem se tak zhola poddat. Ostatně – Hugh.“

* * *

Jak jste to dělali? Nevíme dosud, jak spolu pracovali oba Goncourtové, Rosnyové či jak pracují libretisté. Autoři těchto próz vpadli do literatury sice velmi časně, ale zato ve stavu naprosté literární divokosti. Nevěděli ani, že psát společně je něčím v zemi neobvyklým. Přišli z venkova, kde spolu rostli, neměli v Praze přátel, a byli tedy odkázáni pouze na sebe. Psali společně, protože se jim to zdálo snazším a protože každý sám sobě nedůvěřoval. Když jim pak nastal závazek dodat novinám týdně článek, bylo jejich snahou co nejrychleji a bez rozpaků se shodnouti v tom, co tam chtějí mít napsáno. Popud k článkům dala jim nejčastěji četba novin, aktuality, plynoucí doba a počasí; formu jejich nevědomost a mládí.

Autoři si tehdy ani nebyli dobře vědomi, jakým divým a výstředním efektem se jevíly jejich věci na veřejnosti.

* * *

Literární vlivy. Kdyby autoři měli upřímně vypsati, kterým literárním vlivům tehdy podléhali, to jest, které knihy se jim v oné době nejvíce líbily, ukázala by se jejich tehdejší pranepatrná sečtělost. Nepochybně četli to, čím tenkrát se kazila všechna mládež; i jich dotklo se kouzlo očí Jarryho Messaliny, i je očarovala Wildova Salome a Dorian Gray;

také je dojímal Strindberg, Hamsun a Garborg a později Stendhal, znali Poea, Baudelaira a Huysmanse, tedy to, co tehdy mohl v překladech čísti kdokoliv, kdo neznal cizích řečí. Ale mluvil k nim v oné době také Hlaváček, Neumann a Dyk – ať odpustí, že je jmenujeme v této souvislosti.

* * *

A Praha. Sám život. Nežli se mladí autoři vzpamatovali z prvního překvapení nad silou velkoměsta, z prvního okouzlení jeho smyslným luxem, z prvního úžasu nad ohromnými (zdánlivě) průhledy, jež jeho elektrická umělost promítala na nepopsanou tabuli jejich světa, bylo již pozdě – tato knížka byla již napsána. A tak zůstalo v ní mnoho lyrického očarování i divného vkusu, výstřední křiklavosti, ostroúhlého osvětlení, záliby ve vulgaritě, radosti z novoty a požitku ze světa.

Na kritice jest vypáliti autorům na čelo znamení literárních vlivů a na autorech, aby se třeba mrzeli, že jim takto – a úmyslně – berou pod nohama nejvlastnější půdu. Stalo se jim už častěji, že bystrá kritika na nich vypočítala „vlivy španělské, italské, francouzské, anglické a americké“, bohužel zpravidla bez udání bližší bibliografie, takže by podle toho byli nejnepůvodnějšími a na vlastní hřivnu nejchudšími autory v Čechách. Takové nelidské skromnosti však nejsou schopni. Proto vydávají na světlo i tyto staré věci, aby podali o nich svědectví.

Astrální vliv Venuše je v této knížce nepochybný; co se týče literárních vlivů, budou autoři příjemně překvapeni, vynajde-li někdo (v dobrém úmyslu) inteligentní a slavné kmotry pro tyto výplody literární zdivočilosti, z níž bylo později autorům pomalu procitnouti.

* * *

Jejich další život nemá již s touto knížkou mnoho co činiti. Po ní nastává řada osudů, cest, zaměstnání i zájmů; zdála-li se některým klikatou dráha jejich literárního vývoje, je daleko méně klikatá a nelogická než cesta života. Jen tolik se zdá, že doba prvního mládí vidí směle a nadměrně mnoho, s úžasem a podivem, jenž věci zveličuje a zkřivuje;

ale teprve po jejím uplynutí nastává doba pozornosti k věcem, pokornějšího hledění a naslouchání. První mládí cítí nejasně mnohost a záhadnost života a přemáhá ji odvážnou dychtivostí a fantazií promítnutou do neznáma; teprve později učí se člověk pozorovati, třeba s chvěním a úzkostí. Nehledejte tudíž v této knížce, čeho v ní nemůže být. Je to kniha prvního mládí, mladosti dvaceti let.

* * *

Kdo chce psa bít, vždy si hůl najde. A naopak, kdo ho chce pohladit, najde pro něj vždy přívětivé slovo. Stejně je tomu s knihami. Zde, k použití komukoliv, několik holí: knížka nezralá, frivolní, umělá, intelektuálně vtipná, nečeská, domýšlivá, dekadentní, paradoxní, nevážná, nepřirozená, povrchní, překonaná; a zde – pro kohokoliv – několik přívětivých slov: knížka nezralá, lyrická, bujná, naivní, mladá, teskná a divá.

System

Zlákání slunným nedělním odpolednem vstoupili jsme v St. Augustine na zábavní parník Generál Hoddle, na němž byla uspořádána lidová slavnost, netušíce, že jsme se tímto způsobem ocitli ve společnosti independentů². Po půlhodinné plavbě, když se této nábožné společnosti znelíbilo naše družné chování, byli jsme pro jakousi neslušnost vhozeni do moře; za chvíli sletěl k nám ještě pán v bílém obleku, a dobré duše na palubě hodily nám dolů tři záchranné pásy a opustily nás na širém moři, pějíce nábožné hymny.

„Chválabohu, toť znamenitý patent Slanke,“ snažil se zavésti hovor pán v bílém obleku, když jsme si upevnili gumová kola kol boků.

„Nic neškodí, pánové,“ hleděl nás uspokojiti nový spolucestující. „Za šest hodin, doufám, potrvá-li jihovýchodní vítr, dostaneme se na pevninu.“ Pak se nám zcela pravidelně představil: byl to majitel plantáží a továren v Hubertstownu pan John Andrew Ripraton, jenž právě prodléval návštěvou u své sestřenky v St. Augustine, a když na Generálu Hoddlovi protestoval proti našemu vyhoštění, bylo mu za nezvyklých jinak podmínek dopřáno seznámiti se s námi.

Průběhem těchto formalit nekonečné moře lhostejně hučelo a líný proud nás unášel směrem k pevnině, postrkuje nás rytmickými posuny vln.

Zatím pan John Andrew Ripraton vypravoval nám o svých národohospodářských studiích v Evropě, kdež poslouchal Büchera v Lipsku, Liszta a Wagnera v Berlíně, studoval Schäffleho, Smitha, Careye a Taylora, o svých zbožných poutích ke kaplím průmyslu, o poutích to, jež byly přerušeny podivným a náhlým zavražděním jeho otce a matky stávkujícími dělníky.

---

² Independent – stoupenec hnutí, usilujícího v anglikánské protestantské církvi o nezávislost náboženské obce na církevních úřadech. *Pozn. red.*

Tu my, jakožto lidé nedělní, jsme začali: „Běda, dělníci! Jste sociální obětí, pane. Dělník je tovární produkt devatenáctého století; co s ním po stoleté nadvýrobě? Jsou jich miliony; každý z nich je člověk, otazník, problém a stoleté nebezpečí; pane, každá pracující ruka je poupě, z něhož vykvete pěst. Nás vyšších je odjakživa jen deset tisíc; nerozmnožujeme se, ale jich je stále víc. Vám, ctěný pane, dělníci zabili otce a matku. Devatenáctému století zabili tradici. Když už zabili naše otce a matky, dojde i na nás. Budete zabit vy, budeme zabiti my, budou zabity, ach, i naše krásné přítelkyně v zámořské vlasti, – až přijde chvíle, která nám už hrozivě visí nad hlavou.“

„Pozor, pánové, teď přijde vlna,“ upozornil nás pan John Andrew Ripraton a pronesl s pokojným úsměvem: „Pardon, pánové; já nebudu zabit. Mé továrny, můj Hubertstown žijí ve velkoklidu. Zavedl jsem kulturní reformy. Vštěpoval jsem ušlechtilý průmyslový květ na drsný kmen dělnické otázky.“

„Aha,“ zvolali jsme, silně se kymácejíce následkem vlnobití; „vy jste také jeden z těch, kdo dělníka reformují; vy zavádíte nedělní školy, lidové univerzity, abstinenci a umění pro domov; zakládáte besídky, orchestry, debatní kroužky, stipendia, teosofii a diletantismus; vy dělníka zušlechťujete, probouzíte, učíte a domestikujete. Ale, ctěný pane, dáte-li mu okusiti vzdělání, probudíte v něm kulturní šelmu. V každém z nás dřímá nadčlověk. Budeme jednou zaplaveni ohromným davem vůdců a kazatelů; z továren vychrlí se miliony spasitelů, intelektuálů, ideologů, papežů a osvícenců; bude to ničivý vpád. Co se nenechá spasit, bude smeteno. Svět, dosáhnuv vrcholu svého vývoje, rozpadne se v nebeský prach. Poslední *tvrdé srdce* poletí vesmírem jako meteor.“

Pan John Andrew Ripraton, vyslechnuv tuto recitaci, vyňal z nepromokavého pouzdra doutník, a zapáliv si, pravil: „Račte si posloužiti doutníkem, pánové; v tomto sychravém prostředí přijde jistě vhod. Drazí pánové, vy vyslovujete to, o čem jsem přemýšlel před dvaceti lety. Pokračujte!“

Zapálivše si tedy, mluvili jsme dále, rytmicky kolébáni vlnami:

„A přece existuje ideál dělníka. Je to žakár, je to setrvačník, selfaktor, rotačka, je to lokomotiva. Žakár, pane, nechce soudit a vládnout, nespolečuje se a neřeční; jeho jediná idea, ale silná, pane, veliká a vůdčí idea je: nitě, co nejvíce nití! Setrvačník na vás nechce ničeho, než abyste jej nechal točit se; nemá jiného nápadu a programu než točit se. Točit se je veliký ideál, pane; točit se je největší úkol světa. Točit se je vše.“

„Výborně, pánové,“ zvolal nadšeně pan John Andrew Ripraton, odrážející od sebe slizkého mořského tvora. „*Když jste takoví*, pak jistě dovedete ocenit můj systém, mé řešení dělnické otázky, konstrukci typu Operarius utilis³ Ripratoni. Poslyšte:

Pánové! Fabrikace se odvozuje od slova febris a znamená horečnou činnost. Ano, pánové, velkopřůmysl není živností; velkopřůmysl je horečka živěná nadšením, vzletem a idealismem. Slavné shromáždění, zpracovat padesát tisíc žoků bavlny je nemalý výkon; ale představit si milion žoků, pánové, už k tomu je třeba téměř umělecké fantazie a idealismu. A to vše zpracovat! Zpracovat celý svět! Celý svět je pouze surovina. Celý svět není než nezpracovaná hmotou. Nebesa i země, lidstvo, čas, prostor a nekonečnost, všechno je jen surovina. Pánové, úkolem industrie je zpracovat celý svět. Svět se musí stát zbožím!

My se chápeme této práce ve velkém. Vše se musí zrychlit. Dělnická otázka nás zdržuje. Vypovídáme boj socialismu, tuberkulóze, úbytku porodů, osvětě, osmi hodinám i alkoholismu. Nic nás nesmí zdržovat. Dělník se musí stát strojem, aby se prostě točil. Každá myšlenka je porušení kázně! Pánové! Celý taylorismus je soustavný omyl, neboť přehlíží otázku duše. Dělníkova duše není pouhý stroj; proto se musí odstranit. To činí můj Systém! Můj Systém je velkoodpověď na sociální otázku.

Pánové, od počátku jsem blouznil o dělníkovi, který by nebyl než jednotkou práce. Proto získal jsem do svých služeb jen vybrané lidi, omezence, chudáky, flegmatiky, analfabety, albíny, orangutany, hydro-, makro-, a mikrocefaly, příslušníky méněcenných ras a tak dále, pouze

---

³ Operarius utilis (lat.) – užitečný činitel, pracovník. Pozn. red.

ty, kdo zvláštní zkouškou u profesora Münsterberga prokáží, že nic nemyslí, nevědí a nechťejí, že nemají ponětí o poezii, astronomii, politice, socialismu, dějinách lidstva, stávkách a organizacích, že jejich život sestává jen ze zděděných zatížení a získaných zvyků. Po celém světě jsem pomocí agentů sháněl tyto vybrané jedince. Můj Hubertstown, toť obr Briareus, jenž má dvaadvacet tisíc párů rukou a jedinou hlavu, mne. Můj Hubertstown funguje bezvadně.“

„Hej pane, račte dáti pozor, ať vás neuhodí ten trám,“ zvolali jsme. „Drahý pane, to je ovšem výborná metoda. Ale nebojíte se, že se váš vzorný dělník časem zvrhne a zdegeneruje? Řekněme, že nějakými vlivy se poruší a klesne v plné užívání duševních sil? Nejsou nutny jednou týdně zdravotní přehlídky? Nepřiházejí se náhlá osvětlení?“

„Nikdy,“ triumfoval pan Ripraton, odstrkuje ze své blízkosti bludně plovoucí trám. „Drazí pánové, já jsem dělníka sterilizoval a očistil; předem zničil jsem v něm všechny zárodky citů nesobeckých a družných, rodinných, poetických a transcendentních, zreguloval jsem jeho zájmy zaživačí i pohlavní, zpustošil jsem jeho okolí; působil jsem na něj vlivy architektonickými, astrálními, dietetickými, teplotou, klimatem a přesnou systematikou života –“

Průběhem této řeči pan John Andrew Ripraton se zapletl do houštiny sliznatých chaluh, z nichž se nemohl vyprostiti, co nás liknavý proud zcela zvolna odnášel k pobřeží, jehož úzký proužek se bělal na obzoru. Pan Ripraton, spěchaje nám vyložiti svou metodu, volal nakvap za námi stále vyšším hlasem:

„Račte ještě posečkati, pánové. Každý dělník má u mne ustláno v blahobytu, omezení a pravidelnosti. Každý si je roven jako článek v elektrické baterii. Založil jsem dělnická kasárna. Každý dělník má pro sebe celu, všechny ty buňky jsou navlas stejné; každý má stejné požitky, stejné hodinky a stejné sny; nikdo nemá druhému čeho říci, oč poprosit a čeho udělit – ještě okamžik, pánové. Obklopil jsem je nudou, dostatkem, netečností, pohodlím a čistotou. – Hej pánové! Ale co žena? Žena vzněcuje city estetické, rodinné, etické, společenské, romantické, poetické a všeobecně kulturní. Ano, pánové, i ve mně; vím to z vlastní

zkušenosti. Žena je, ach! Žena je nepřítelkyní každého systému. Žena, pánové, – jen okamžik prosím. Proto dovolím dělníkům ženu jednou začas; mistrům každý třetí den, kovodělníkům jednou týdně, dělníkům v bavlnárnách jednou za čtrnáct dní a nádeníkům na plantážích jednou měsíčně, a to vůbec jen v noci, za úplné tmy, aby nespátřili její krásy a nedoznali estetického vzrušení; hola pánové, slyšíte ještě? – aby nepocítili estetického či mravního vzrušení nebo vůbec něčeho vyššího a – pravím, pánové, – žena – jakýchkoli vznětů – – pacifikování dělnictva – – moje Metoda – – – na shledanou, pánové!“

Tak volal za námi stále hlasitěji pan John Andrew Ripraton, až jsme ho ztratili úplně z očí, beznadějně uvězněného na vodách jako připoutanou bóji, a vítr, jenž vál směrem k pevnině, přestal nám již donášeti jeho zvýšený hlas. Pak nastala kvapem tichá lunná noc, a po půlnoci vystoupili jsme na břeh blízko Charlestownu, odkudž jsme vyslali lodici vyhledat pana Ripratona, jenž strávil na hladině jistě nepřijemnou noc.

Odtud jsme se všichni odebrali povozem do St. Augustina beze všech význačnějších příhod, a my druhého dne navštívili jsme pana Ripratona u jeho sestřenky. Našli jsme jej v houpací židli s listem v ruce a s výrazem nejhlubší bolesti. Přivítal nás mlčky a beze slova nám podal list, jenž zněl:

Hubertstown 27. J.

Vážený pane!

Můj dopis je žalostný. Nastala katastrofa, všechno je ztraceno. Dělníci se vzbourili, zapálili továrny, z nichž nebylo možno ničeho zachrániti, a zavraždili vaši paní choť i vaše tři děťátka.

Věc se udála zcela neočekávaně. Mladému dělníkovi Bobu Gibbonovi (č. C 10 707) neblahou náhodou ponechali v cele světlo, když k němu připustili v noci ženštinu naneštěstí velmi hezkou. Tím v něm procitl smysl pro krásu a vyšší určení člověka, probudily se v něm jemnější a složitější city a již druhého dne přes pokárání dozorců počal prozpěvovati, všelicos kresliti, usmívati se a sníti, mlu-

viti a významně se tvářiti a vůbec dávati najevo své city humánnějším způsobem.

Jeho návodem také ostatní dělníci opatřili si svíčky k nočním okolnostem a doznali vesměs podobného vzrušení. Počali si pořizovati náprsenky, jehlice, zrcátka, pohlednice, spisy básnické, hudební nástroje, obrazy a podobné předměty týkající se blíže milostných citů; vzápětí založili čtyři spolky pěvecké, dvě sdružení okrašlovací, dva spolky divadelních ochotníků a sportovní mužstva. Úřednictvo nemělo moci zabrániti tomuto hnutí. Potom se dělníkům podařilo přepadnouti ženskou čtvrt', unesli všechny ženy a pořídili si rodinný život; den nato již se domáhali zkrácení pracovní doby a zvýšení mzdy; následujícího dne zahájili generální stávkou, založili si tři organizace, odborové sdružení kovodělníků, textilních dělníků a nádeníků hospodářských. Dne 25. J. založeny tři časopisy a vybíjeny krámy a skladiště ve vnitřním městě; dne 26. J. nastalo vraždění. To jsou události posledních dnů, co račte meškati mimo domov.

Hled'te se utěšiti, drahý pane, můžete-li.

Váš oddaný

Francis J. Mulberry

Pan John Andrew Ripraton odvrátil se k oknu, aby bez závady zaslzel. My pak řekli jsme si s povzdechem: Ubohý Ripraton! Ubohý Gibbon, nový Adam! Jak jste nám nebezpečny, ó přítelkyně za mořem! Ochraňujte, nebesa, naše mládí!

Pšenice

„Pšenice stoupne o 20 procent,“ tak četli jsme ve svém žurnálu, a pan Gaudencius, agent od pana Ofena, jenž vstupoval do dveří, našel nás zamyšlené a řkoucí:

„Pšenice stoupne o 20 procent.“

„Běda,“ dokládali jsme znepokojeně, „hostie budou dražší; a snad i chudobní lidé budou jímání starostmi, jsouce dotýkáni ve svých charakteristických zájmech. Když jsme šli včera předměstím,“ vypravovali jsme, „byl to chudý muž, jenž nám pravil: Již se nám nevyplácí být chudými. Neklesnou-li ceny, budeme znemožněni.“

„Ale nebesa,“ namítal pan Gaudencius, „vždyť klesají ceny všeobecně. Čeká se krize. Papíry a reality klesnou v ceně. Ážio⁴ klesá. Díky Dernburgovi a německým koloniím klesnou diamanty v ceně. Tak vše sestupuje v dosah chudobných.“

„Pravda, pravda,“ radovali jsme se.

„Těž mravnost klesla v ceně,“ pokračoval pan Gaudencius. „Profesor Anton Schönbach ve Štýrském Hradci konstatuje, že dnes dívka, jež není padlá, je společensky méněcenná. Mravnost dnes je tak pod cenou, že i nejchudší člověk může si jí dopřát.“

„Skutečně,“ řekli jsme potěšení, „i cena lidského života klesá. Sama láska je znehodnocena. Jen paní Mary Ofenové přišla její poslední láska příliš drah.“

„Paní Mary Ofenová dnes má společnost a dovoluje si vás zvát,“ pravil pan Gaudencius zvýšeným hlasem a proučel se.

Byl večer, když přešli jsme koridor domu Ofenova a práh salonu, kde usmála se na nás paní Mary Ofenová. „Meine Herren,“ chytil nás pan Ofen, hostitel, burzián, spekulant a obilní komisionář, „wie schreibt man böhmisch: pšenice, nebo pšeňice? Ostatně smím-li prosit, pánové,

---

⁴ Ážio – přirážka k ceně. Pozn. red.

račte se mnou na chvilku do byrů – a přehlédněte mně laskavě eine Handschrift, ob es gut böhmisch geschrieben ist.⁵ Já totiž chci poslat některé noticky do novin. Tudy račte, pánové.“

„HANÁ, zvl. zpr.,“ četli a korigovali jsme rukopis. „Následkem trvalých mrazů zničena ozim, jmenovitě pšenice. Celé okolí je vehnáno na kraj zoufalosti. Apelujeme na poslance a vládní kruhy. – LVOV, zvl. zpr., BANÁT, zvl. zpr. (Loca, nom. abwechseln).“

„Z BUENOS AIRES. Tel. zpr.: Následkem sucha vypukla neúroda; Pšeničné žně zničeny. Obchod. kruhy hledí se zděšením příštím věcem vstříc.“

„Z UHERSKÉ SNĚMOVNY. (Tel.) Poslanec hr. Miklós Ercsi navrhl 800 tisíc K zemské subvence pro komitát Szátmarský, postižený katastrofální neúrodou, jmenovitě na pšenici, jež byla zničena sněhem.“

„LONDÝNSKÁ BURZA. Hrozivé zprávy ze Sibiře, Argentiny a Spojených států o nedostatku pšenice. Deprese v obchodních kruzích.“

„HLADOMOR. Novoje vremja sděluje, že v gubernii Kazaňské vypukl hladomor, jmenovitě následkem loňské neúrody pšenice. Vláda činí nejrozsáhlejší opatření, aby zabránila strašné bídě.“

„VÍDEŇSKÁ BURZA. Poplach na obilním trhu. Jak se zdá, pšenice stoupne o 35 procent a další stoupání není vyloučeno.“

„Wissen sie,“ pravil nám potom pan Ofen sdílně, „das sind unsere Stimmungslieder. Zuerst Abschlüsse, dann Musik⁶. Ale tohle ještě nic není. My musíme míti válku. My budeme míti válku. My ji uděláme. Inter arma – crescunt pretia⁷,“ šeptal pan Ofen pro sebe. „Já už mám uzávěrky na tisíc vagonů pšenice. A pšenice stoupne o 35 procent. Tři miliony – pět – sedm a půl –“

A zatímco pan Ofen polohlasem a snivě kalkuloval, zlákala nás na stěně stará rytina (M. Bertelli delineavit) podle onoho Tizianova obra-

---

⁵ ... zda je text napsán správně česky. Pozn. red.

⁶ Víte, ... to jsou naše náladové písničky. Nejdřív jednání, potom muzika. Pozn. red.

⁷ Za války rostou ceny. Pozn. red.

zu, kde panenská Danaé uléhá naznak, důvěrně přijímajíc příchod olympského rozkošníka, jenž snáší se k ní v podobě zlatého deště; my pak divíce se, pravili jsme si:

Od nynějška lidské Danaé budou si žádati božského milovníka mnohem raději v podobě pšeničného deště.

„Pšenice stoupá o 20 procent,“ snil pan Ofen, necítě se úchvatem, „a další stoupání není vyloučeno, dobrotivý bože, není vyloučeno –“

„Jakže to velebil Šalomoun Sulamitku?“ snili jsme my. „Tvůj pupek je jako číše obtočená pšeničnými klasy. – Ó Sulamitko, tvé zuby byly jako ovce jdoucí do koupadla; tvé hrdlo bylo věž slonová; tvé prsy byly jako dvě dvojčátek srnících; ale nadevše krásnější a trvaleji krásný byl tvůj pupek; neboť pšenice stoupá o 20 procent a další stoupání není vyloučeno.“

Aristokracie

Do podstřešní komory, kde kaplan Chrodegang, jenž vždy jednou za rok, na Štědrý den, býval očištěn a snášen do komnat panstva, aby byl ukázán hostům jako křtitel a vychovatel dědů již historických a nej-soucích, trávil své revmatické dny, krměn jsa od služek kašemi a obklopován horkými cihlami a vatou, sem sešla se malá společnost, přicházející blahopřáti kaplanu Chrodegangovi k narozeninám, jež byly sto dvacáté.

Byl to Lohelius, palácový vrátný, s bílou bradou a krásou starého krále, Payens, komorník, François Sikso, komorník, Albinet Solar, komorník, všichni letití, holených tváří, s popelavými licousy a bývalým výrazem; mister Francis Smuts, anglický krejčí tesklivě hledící; Čantorý, lokaj, s licousy; pan Ižák, bílý, správce kuchyně; mužové s lýtky a přezkami; několik starců.

„Důstojnosti,“ mluvil mdlý Sikso, „je mi ctí tlumočiti vám blahopřání a hold veškerého služebnictva a příslušníků jasného domu našeho urozeného panstva.“

Kaplan Chrodegang se zachvěl, mázdřivě pohlížeje a slintaje ze změkklých koutků.

„Ctihodný starče,“ zašeptal Albinet Solar, „jen pět set let tě dělí, abys byl pamětníkem slavného vzniku našeho jasného rodu.“

„Svatý kmete,“ pravil Sikso dojat, „co tys viděl, my želíme, že není viděti; a nyní nevidíš a neslyšíš, a vidíš jen, co už není. Bůh tě žehnej!“

„Svět se změnil,“ promluvil studený Payens. „Jsem starý a nerad vidím, co vidím. Jsem starý čtyři sta let, neboť jsem dědičný. Sloužil jsem v životě matky a sloužil jsem, pokud jsem byl v otci; a moji rodiče sloužili v mých dědech dříve ještě, než byli zrozeni; a moji dědové byli počati od sloužících otců ve sloužících matkách. Čtyři sta let jsem sloužil ve svých předcích a zítra odejdu z panské služby. Neboť nechci již viděti, co je nyní viděti.“

„Co je nyní viděti: lidé stali se sobě rovnými,“ ozval se Albinet Solar. „Již není nečestno nebýti šlechticem; a svět se změnil, a není dosti čestno býti jím; a již přicházejí doby, kdy bude čestno nebýti jím. A já půjdu z tohoto domu; neboť není mi čestno sloužiti těm, kteří již nejsou pány.“

„Nechci již viděti, co se nyní děje,“ opakoval potichu Payens. „Baron P. je na Kladně národním socialistou. Urozený rytíř T. je v pivovaře spilečným. Knížata stávají se předsedy vinařských spolků. Šlechtici a zločinci jsou nejčastěji tetováni. J. O. komtesa ze Sch. se stala kojnou. Nebesa, vidím dobře? Neboť se dívám skrze slzy.“

„My pláčeme, jdouce po koridorech předků,“ dokládal Albinet Solar. „Již není vznešenosti. Moji předkové připínali meč na boky svého pána; a já mu připínám kýlní pás a hanbím se. Ale již půjdu z tohoto domu; neboť není mi dobře sloužiti občanským; a půjdu z tohoto domu, štítě se.“

„Jakže to bývalo?“ snil pohřížený Sikso. „Vidím vznešené kavalkády; a sedláček, robotící na hroudě, se narovnával, aby pohleděl za zlatým kočárem pánů. Neboť nelze ctíti než to, co se leskne a je mocné.“

„Oh, vy slabé oči, oči demokratické, vy máte své; neboť neleskne se nic než pot a mosaz strojů; vy máte své, neboť nemáte, co by vás oslňovalo.“

„Jejich hrudi byly červené, když se vraceli z bojů,“ snil Sikso, „a prsa urozených duelantů byla červená jako rukavice arcibiskupova; a jejich moc byla purpurová jako plášť králův. Ale již nevidím nic červeného.“

„Mlč, Sikso,“ děl Albinet Solar, „což nejsou dosti červené prapory schůzí a dosti červené kravaty vyznavačů slov? Mlč, Sikso, dnes lidé nepotřebují jiných purpurů.“

„Ó Sikso, dosti,“ zanaříkal Payens. „My živíme se slzami, klaníce se portrétům předků. A zatímco naši pánové se připodobují těm, kterými pohrdali naši předkové, my zůstali jsme týmiž jako ti, kteří sloužili předkům našich pánů; a co se naši pánové zapomínají, měníce se na dnešní a soudobé, my zbyli jsme jako tradice a neporušené dědictví. Jsme historičtí. Ó Sikso, neboť vše vznešené jest dávná minulost a nečasové dědictví. Ó Sikso, ještě naše livreje mají zlato a vzezření

dávných dob; a naše obličejce jsou staleté a podobají se erbům. A kdyby náš předek potkal našeho pána, pohrdl by jeho příliš občanským vzezřením. Dosti, Sikso, my jediní podrželi jsme tvářnost a velikost dávných dob. Jsme tradiční. Jsme historičtí. Jsme minulí.“

Kaplan Chrodegang zachroptěl.

A „Jsme poslední aristokrati,“ zakončil pan Čantorý.

Alkohol

Opřeli jsme hlavu o dlaně, plijíce na hnusné šamoty lokálu. Neboť byla se nás zmocnila potřeba pokory a nečistého pohanění sebe, potřeba schopného muže, jenž vchází do špelunky mezi špinavé kumpány, aby se ponížil; a proto jsme nyní hnusně plili, mrzce se tváříce, odměřeně chlácholíce muže, který kladl všivou hlavu na naše ramena, aby plakal.

Tlustá slečna u pultu, pobitého cínovým, lepkavým plechem, podřimovala na kolenou svého galána.

Obecný smutku! Ty vcházíš do salonu stejně jako do této kořalny a rodíš se stejně v noci hýřilů jako v noci samotářů; a tebou sevření položili tito všichni těžké hlavy do dlaní a zavzdychali.

„Kořalka bude dražší,“ promluvila mdlá, strnulá tvář naproti, tvář s veškerou letargií a nevyzpytatelnou šeredností vznešené modly. „Bude dražší kořalka.“

„Pivo bude dražší,“ hučel si napuchlý Bokstafl s dobrodružným vzezřením středověkého sapéra⁸, „a nadšení bude dražší a statečnost bude dražší. Nemůžeme mít zásady a nadšení, nejsme-li opilí; a já nevěřím, že jsou lidé, kteří mají přesvědčení, i když jsou střizliví.“

„Alkohol bude dražší,“ pravil žlutý Hnik, duse se zármutkem, „a bude se roditi méně dětí. Neboť kořalka bude dražší, a my již nikdy nedeme tak opilí, aby se nám naše hubené manželky zdály dosti hezkými, a bude méně dětí.“

„Kořalka bude dražší,“ zašeptala nostalgicky neznámá modla.

„Koloruji pohlednice,“ mluvil k nám zimničně mladý ftizik⁹, „a šest dní pracuji do půlnoci, abych se mohl sedmý den opít. Bude-li teď kořalka dražší, budu museti kolorovat i sedmý den, abych tedy měl, zač bych se opil; ale pak zase nebudu mít, kdy bych se opil, rozumíte?“

---

⁸ Sapér – starší označení pro vojáka-ženistu. *Pozn. red.*

⁹ Ftizik (řec.) – souchotinář. *Pozn. red.*

„Je to tak krásné,“ vzlykal náš souseď na našem rameni. „Vždycky když jsem opilý, lezou po mně pavouci, a já mám pavouky tak rád –“

„Uškne-li člověka zmije,“ promlouval opět Hnik, „musí pít líh; a uškne-li ho bolest, musí také pít. Avšak nyní již chudý člověk nebude smět mít bolesti.“

„Kořalka bude dražší,“ propukl divý Meduna. „Ale čím budeme žít své děti ráno a večer, co budou teď pít naše holátka, když naše ženy nemají mléka?“

„Kořalka bude dražší,“ ozýval se potřetí zmožený idol s vrcholícím smutkem.

„Já jsem Pětioký,“ představil se nám důvěrně dlouhý muž v bývalém redingotu, „a hledám zámožné společníky. Chci si zavést import amanit¹⁰ ze Sibiře.“

„Samojedi,“ pokračoval Pětioký, vypíjeje naše sklenky, „Samojedi sbírají severní druh muchomůrek, jejichž odvar je strašně opojný, a oni jej pijí. A jejich moč je potom ještě opojná a oni ji pijí, aby se opili. A ještě podruhé jest jejich moč opojná, a oni ji dávají pít svým ženám; ale i voda žen je pak ještě dost silná a dává se pít dětem. Chci zařídit import muchomůrek a hledám zámožné účastníky. Výhody jsou na dlani,“ mluvil Pětioký a psal nám svou adresu křídou na stůl.

Náš souseď, neustáváje vzlykati, líbal vděčně naše ramena.

Tenhle, pomyslí jsme si s melancholií, tenhle se opíjí jen proto, aby mohl plakati; snáší šesteru tíhu střízlivých dnů, aby si pak dopřál rozkoše slz a smutků, aby se nasytil vlastními city a vlastní nevědomou bolestí; aby pocítil v sobě zavrženého anděla či nevykoupeného démona; aby žil intenzivně a měl fantazii.

Hle, pravili jsme si ještě, kterak si zde kupují sen a iluzi silnějšího života. Beztoho je skutečnost příliš drahá; ale nyní již sen a iluze budou stejně drahé a ještě dražší nežli skutečnost.

---

¹⁰ Amanit/amanitin (řec.) – smrtelně jedovatá látka obsažená v některých druzích muchomůrek. *Pozn. red.*

Smrtelná večeře

Bylo nás devět na onom supé, jež improvizoval princ Ama-Hahabe v náhlém a zdrcujícím záchvatu nudy, jež se ho zmocnila jako černá inspirace; ač nebylo prostředků, jichž by se nedostávalo k jeho potěše, zarmoucený princ si usmyslil, že se zcela poddá své těžkomyslnosti, a proto sedělo nás devět při zasmušilém supé: Goor, totalizátor z klubu, Guignard, hráč z klubu, Čepel, dobrodruh, Bernhard Hadra, nalezený v krčmě, a Vámeš, nalezený pod stolem, baron Ralph, hostitel a my.

A nežli přišla půlnoc, Goor lál, Guignard zpíval, Hadra mluvil pro sebe, Vámeš posupně mlčel a baron Ralph a Čepel se spojili, klnouce; a zarmoucený hostitel, zíraje zoufale a kalně ke stropu, skrytě se radoval, nalézaje tak vydatnou posilu své truchlé nálady.

„Všechny radosti života jsou rmut a tesklivost a bolestné pachtění. Panna sní o lásce, a dostane se jí jen zprznění. Srdce sní o štěstí, a dostane se mu jen rozkoše. Ach, štěstí, řekněte mi, co jest štěstí.“

„Nenaroditi se,“ pravil Hadra.

„Naroditi se mrtvý,“ dodal Vámeš.

Zoufalý princ zalomil rukama.

„A já se domníval, že štěstí je blízko; že štěstí není na dosah ruky, ale na dosah nohy; na dosah nohou, které po všem šlapou a o vše klopýtají. Ó Goore, milý příteli, prokažte nám laskavost a nadávejte.“

A Goor nadával pěti jazyky a stylem pepíků dvou světů; s živými pokřiky italských plavců spojoval ostré lání Irčanů a ryzí podskalské klební; a navázav výrazy Novořeků, zakončil mocnými hrubostmi kovbojů z Friska, provázeje výbuchy jazyka výstřely z revolveru.

„Filozofie je prubířský kámen,“ promluvil zamyšleně Hadra, „a prubířský kámen je černý. Gorgias říkal: Nic neexistuje; ale to je příliš veselé. Všechno existuje, a to je tragické. Slyšte, nevěřím v bohy; kdyby bohové byli, nestvořili by světa a nepřipustili by jeho stvoření.“

„Ach ano,“ sténal princ.

„A poslyšte,“ zakončoval Hadra, „člověk se rodí v prolití krve; a pak žije, to jest má dnu, koliky a migrénu; a nakonec umírá rakovinou nebo žlučovými kameny. Můj mozek je těžký a černý jako buližník; neráším plivnouti na člověka.“

„Nebesa, žiju na břiše,“ promlouval tlustý baron Ralph. „Dejte mně pevný bod v mé hlavě, a já vyzdvihnu svůj život z jeho mrzkých základů. Můj život není než soumar, který se unavuje po čtyřicet let, nose mé břicho. Oh, jak je těžké!“

„Pánové,“ ozval se Guignard zasmušile, „láskou se rodíme a láskou hyneme; a ženina pelest je naší kolébkou i naší rakví. Muž má jediné zranitelné místo: srdce a iluzi. Žena má jediné zranitelné místo: panenství. Kdysi, aby nebylo zraněno, ukrývali a střežili obě; dnes, aby nebylo zraněno, zbavují se obého. Jdu do sebe, jako jde horník do kolmých šachet, a lekám se, shledávaje se černým.“

„Běda světe!“ promluvil ponurý Čepel. „Kdyby se měly v tobě všechny chyby červeně zaškrtnouti, nestačila by krev národů. Všechno lidské je tragédie bez pointy a drama bez rozuzlení.“

„Tiše,“ ozval se Vámeš, skřípaje zuby, „což nejsme smrtelní? Budeme rozuzlení smrtí,“ pravil Vámeš a povstal a zhasil světla. Modrý plamen hořícího punče ozářil potmě obličej mrtvolnou sinalostí.

„Přijde hodina,“ mluvil z přítomného hlas Goorův, „a černé nitro lidí pocítí bílí červi tichou návštěvou. Člověk je zamčená skříňka a smrt je Pandora; zvědavá panna otevře skříňku, a z ní vyjde puch.“

„Člověk je král,“ pravil Hadra, „nosí svůj purpur v žilách; až toho budu mít dost, sednu na sud prachu a vyhodím se do tváře boží. Hoho, červený chrchel do tiché tváře boží a krvavý alarm do božího klidu, to bude má smrt.“

„V Massachusetts,“ vypravoval Goor, „umřel farmář a ztuhlé křeče jeho smrtelné grimasy se složily v úsměv tak nakažlivý, že vdova se sirotky se válela smíchy kolem nebožtíka živitele.“

„Můj strýc,“ sděloval Čepel, „měl uskřinutí kýly a hrůzu před smrtí. Podstoupí operaci, přijde lékař a řekne: ‚Jste zachráněn, budete žít.‘

A strýc okamžitě umře přílišnou radostí z navraceného života. Hle, i život bývá smrtelným nebezpečím života.“

„Inženýr Piettak v Brémách vynalezl sebevražedný stroj, cosi jako soukromou gilotinu s elektrickým spouštěním; stroj byl krásný, ale kdykoliv jej chtěl vyzkoušeti na sobě, stroj selhal. Střelil se tedy do srdce, ale netrefil, protože měl srdce nezvyklou anomálií na pravé straně prsou. Uzdravoval se, hodlaje nyní žítí rekonvalescentní láskou k životu; ležel v posteli, umiňuje si život podle Tolstoj a Müllera, ale vtom spadl na něho dům a ukončil jeho plány.“

„Znám smrti,“ pravil chmurný Goor, „jež se podobají parodii, výstřední skony podobné alotriím klauna jdoucího z manéže; znám podivná zúčtování, jež jsou zpola vtip a zpola hrůza.“

„Jeden můj přítel si vložil do cigarety kuličku ekrazitu: dokouřil a byl roztrhán. Hraběnka Ljutkoffova byla zalehnuta kočkou; ale byla to kočka hors concours z výstavy londýnské.“

„Můj bratr Karel se zastřelil projektilem gravírovaným iniciálou jména přítelčina a emailovaným v provedení Josepha Proncka, šperkaře.“

„Filozof Swalmius si probodl srdce dřevěným hřebem. Rallaro... ale to se nedá říci. Jsou lidé, kteří svým skonem zhanobili majestát života a pokáleli majestát smrti. Jsou smrti –“

„Znám jednu smrt,“ ozval se náhle mlčelivec Vámeš, „jednu smrt bezuzdnou, hroznou a nebývalou. Znám jednu smrt – strašnou a záhadnou –, jež by zdrtila vaše myšlení a stáhla vaše hrdlo, – jednu smrt, jež se kdysi přihodila a jež – mne děsívá, když – nemohu – spáti –“

„Nuže?“ tázal se hostitel napjatě.

„Počkejte, je mi nevolno,“ zašeptal Vámeš, „až podruhé. Až podruhé –“ A dívaje se před sebe zlýma, odpudivýma očima, kýval pomalu svou velikou, ohavnou hlavou. A náhle udeří hlava hlučně do dřeva stolu a tělo Vámešovo sklouzne ze židle; krátký poděšený shon, a sklepníci odnášejí bezvládné tělo na chodbu.

A za okamžik: „Pán je mrtev!“ hlásil sklepník.

Princ zbledl.

Bernhard Hadra se ubíral sklíčeně k mrtvole přítelově.

* * *

Bylo nás deset na onom souper, jímž oslavoval princ svou nudu: Goor, Hadra, Guignard, Vámeš, Čepel, Ama-Hahabe, Ralph, smrt a my; a po-
třásající hlavou, pravili jsme pro sebe: Mluv se ženou o lásce, a přivoláš
lásku. Mluv s muži o žízni, a přivoláš ji. Mluv o smrti, a ona přijde. Nuže
celé člověčenstvo mluví o štěstí, a nepřivolá ho a nikdy nepřijde. Škoda
Vámeše.

A „Škoda,“ zahořekoval zarmoucený princ, „nedořekl nám svou
anekdotu.“

Morálka I.

Leželi jsme tentokráte tváří k zemi, a hryzající tuhá stébla, mluvili jsme nízko při zemi.

„Bah,“ pravili jsme, „byli jsme pomlouváni. Řeklo se o nás, že jsme – jaké nařknutí! –, řeklo se, že nejsme morální; že naše články nejsou tendenční a naše artikle dosti příkladné, prý.“

„Jsme konečně,“ zasmáli jsme se, „jsme přece také pastýři; nemluvíme k ovečkám, mluvíme ke kozlům stáda.“

Tu opřeli jsme se o lokty a lákali jsme k sobě, volající milého nám kozla blízkého stáda, jenž přicházívá přijímati z naší dlaně drobné laskavosti, které ho těšily.

„Milý nám kozle,“ pravili jsme, přitahující ho za šedivou štětku brady, „byli jsme pomlouváni; to pro naši přízeň k tobě.“

„A přece,“ děli jsme přátelsky, „máme tě rádi pro tvé nechvalné půvaby; pro tvé žluté oko, proťaté šikmou sarkastickou pupilou; pro tvůj mokantní¹¹ úsměch zkušeného dandyho stáda; konečně pro všechny tvé horší vlastnosti, jimiž jsi špatně slavný.“

„Není dobře býti člověkem,“ pokračovali jsme, „ale hlavně ti závidíme tvou šikmou zornici, tvou nestoudnou, vyzývavou, perziflující oční štěrbinu. Neboť již nás omrzelo nositi kruhovou zornici lidí, neboť mrzí nás dívati se na svět okrouhle; avšak ty vidíš svět v šikmé a smělé výseči, šikmými, úzkými postřehy jako ironické aperçu¹², ty, šťastný kozle, vidíš svět v anekdotách.“

„Nuže jdi již,“ končili jsme s povzdechem a udeřili jsme ho mezi rohy, až odběhl krivými odskoky mezi členy stáda, a opět jsme si pravili:

---

¹¹ Mokantní – uštěpačný. *Pozn. red.*

¹² Aperçu – vtipný úsudek. *Pozn. red.*

„Morálko na světě! Tys příliš nízké světlo, jež vrhá příliš dlouhé stíny. Avšak světlo rodí saze. Světlo ctnosti, tys natřelo hříchy svými saze; od té doby jsou hříchy černé a morálka v platnosti.“

* * *

„Pravili též o nás,“ děli jsme opět, „že jsme lehkomyšní a že vážné věci bereme na lehkou váhu.“

„Oni,“ pokračovali jsme, „oni tíhu hlavy považují za moudrost, lidé, kramáři s vázkami, kteří všechno potěžkávají; oni měří moudrost podle váhy jako divoši krásu svých žen. Jejich moudrost je spíše těžkomyslnost a nosičství těžkých věcí.

Jejich těžká moudrost je musí držeti u země jako kotva, aby od ní neulétli, neboť jejich hloupost miluje vzlétati nad zem, aspoň hloupost jejich ideálů a lepších citů. Tak i divoši milují těžké manželky, aby jejich láska se příliš nepovznášela a nepovzlétala nad zem.

Jejich mozek je přezmen, na kterém váží hodnoty podle váhy; odtud láska lidí ke všemu vážnému. Proto také milují ctnost, že všechno potěžkávají; neboť jest těžké býti ctnostným.

Nejsvětější tího!

Jejich bůh jest gravitace; a země je jeho hliněná modla, a oni ji uctívají.“

Morálka II.

Byl již soumrak, když leželi jsme tváří k tváři země, jež byla tvrdá jako náš osud a suše páchla k podvečeru, a uplivovali jsme se na ni ve své drsné chvíli.

„Více slin! Jen hluboké moře vyplivuje zlé sliny pěn; jen mělké moře líže a miluje břeh, jenž je vězní.

Oblaka, cudná oblaka! Vy prvky urvané od země! Když toužíte stoupati výše od této své všední matky, jež táhne vás svou hrubou láskou, vy plivnete jí své slavné deště do tváře a stoupáte výše do božských samot.

Anebo se podobáte ctnosti, bílá oblaka, a učíte, jak příliš mnoho z vlastního bohatství musí člověk odhoditi a nechat zde dole, aby stoupal výše až do božských samot ctnosti.

A ty, země, ty nevybírává v choutkách jako psice věčně březí, jež žere nečistoty! Jak lačně vsáváš zprahlými rty naše bolestné, rmutné sliny! Snad takto svlažena vydáš na tomto místě květ, spanilou květinu, lyrickou báseň svých nader z našeho pohrdání; a milenec, jenž kdysi tudy půjde, květ utrhne a podá své milence na sladký symbol své lásky; květ zrozený z nečistoty a utrpení.“

Tak jsme plili na zem.

* * *

Byl večer velmi pozdní, když obrátili jsme se naznak, a nad námi byl firmament¹³ a nebeské hvězdy.

„Nebeské hvězdy, kdybychom plivnuli do výše proti vám, země by naše sliny přitáhla k sobě; neboť hlásí se k tomu, co jest jejího. Naše pohrdání a nelásku a naše bolesti země k sobě táhne; ale naši touhu a lásku nemůže přitáhnouti.

---

¹³ Firmament – nebeská klenba. Pozn. red.

Noční obloho, počítadlo nočních polibků! Jak je to možno, že milenci k tobě povznášejí oči, jako by čekali na kuplířské mrknutí tvých věčných zraků k svým krátkým marnostem!

Nebo jak mohou lidé hleděti na veliké věci, a dopouštěti se malých?

Malá morálka učí stydět se před malým svědomím; ale není lidské morálky, jež by učila ostychu před velikými věcmi.

Jak mohou lidé hleděti na veliké věci, aniž by se zardívali výčitkami svědomí?“

Ale když již byla noc, přišlo nám na jazyk mluvit o našich drahoucích; tu obrátili jsme se opět tváří k zemi a mluvili jsme směrem k zemi.

Neboť nedovedli jsme mluvit o nich směrem k velikým nebesům.

Antika a křesťanství

Nadšení tavelo shluklé mysli, obecenstvo těžce dýchalo valnou pozorností a bylo veliké ticho; neboť J. S. Machar mluvil o antice a křesťanství.

Před námi seděla dáma se zlatými vlasy. Zlaté vlasy, zcela rusé a bronzově reflektující, s teplými lesky a mámivou hebkostí; avšak J. S. Machar mluvil o antice a křesťanství.

Krásné vlasy (nedalo nám to nerozjímati), smyslná aureolo, vítězná přílbice ženy! Jste dlouhé a tenké jako zlaté sny, jimiž by procházela krev.

Žlutá barva, barva zlata, jejíž směr je šikmý a lstivý, směr všeho, co se vlichocuje, barva intrigantní¹⁴, úlisná, nedůvěřivá, vyjadřuje pud zvířátka po životě, ale pud zchytralý, beroucí se zámyslnými oklikami, pud, jenž se krčí a plíží s charakterem Evina hada; jest barvou zvědavosti a tajných záměrů a nevědomé vitality.

Červená barva, kolmá a prudká, obsahující krev, jež je horká a vášnivá, a cinobr více posupný a pyšný, a purpur, který je velkodušný a plný cti, znamená cit a touhu a jest potom barvou všeho srdečného a šlechtného, všeho, co je přímé a počestné.

Krásné vlasy, vaše barva je žlutá, jež pohltila červeň, či spíše je dravá červeň zářící skrze lichometnou žlutou; podobá se tedy počestnosti a přímosti, která se ubírá křivými, lstnými cestami, patrně ze zvyku a ženskosti. Vaše barva je červeň šlehající skrze chladnou žlutá; tak jako zašlehne tajný plamen přivřenýma očima zdrženlivé dámy.

„– antika –,“ kladl důraz J. S. Machar a mluvil o antice a křesťanství.

Antika, rozumí se, mínili jsme, blamující se ve snaze soustřediti se k pozornosti, účes à l'antique bývá krásný, jmenovitě pro plavé vlasy. V antice bylo aspoň možno koupiti si otrokyni se zlatými vlasy a dívati

---

¹⁴ Intrigantní – pletichářský (odvozeno od intrika). Pozn. red.

se, kterak sklání rusý účes à l'antique k vyšívání a přadénkům. Ale jinak je antika trapně pedagogická. Ctná Lukrécie, divoce počestná, nebo Cloelia, plovoucí po Tibeře, nebo tučná mondaine Kleopatra, jaké to byly zlé, surové ženy s teatrálními rolemi; a celá antika je didaktická a tendenční, jako by ji napsal nějaký liviovský Montesquieu, jako politický traktát s demokratickou morálkou.

Podivuhodné vlasy, tak jemné, že se zdají nehmotnými! Vložití do nich tvář byl by požitek skoro čistě duševní; nebo provlékati je skrze prsty s povzdechy – s povzdechy – S povzdechy snad nad láskou beznadějnou, a vysoušeti těmi krásnými vlasy své čistounké mussetovské slzy; a plakati ve vzájemném objetí z lásky dojmavé a asi zcela beznadějně. Ona dojista má velmi nebeské oči, vhodné k pláči; ale proč se neobráť? Musíme také poslouchati.

„– ale křesťanství –,“ promlouval J. S. Machar, jenž přednášel o antice a křesťanství.

Co mají lidé proti křesťanství? přemítali jsme, brzy ztrácejíce bezpečnou půdu pozornosti. Neboť je to víra velmi drahá ženám, obsahující slzy; vždy bývaly ženy prvními křesťankami, to následkem normálního instinktu. Náboženství, budiž jakékoliv, náboženství a pohlaví jsou dva nejsilnější zájmy žen; odtud dvojí druh šílenství u žen –

Zlatoplavé vlasy, jak se podobáte svátosti! Nedalo by nám to a musili bychom před vámi poklekati a klásti kající hlavu na kolena, ach jak cudná kolena!, a oplakávati své nepravosti. A ona by byla panenskou svatou s pobožnými očima; jakousi svatou Doroteou, jež byla nejženštější mezi světicemi, smutně skončivší.

Oh, kdyby aspoň chtěla omdlet, abychom ji vynesli; ale ona je tak zdravá, škoda – Anebo kdyby chtěl hořeti tento dům, a my se prokázali záchranci – Ale život neposkytuje člověku ani tolik jako špatný román.

A potom přišel potlesk, veliký, nadšený, slavný potlesk.

Neboť J. S. Machar mluvil o antice a křesťanství.

A zlatý účes se k nám – konečně! –, se k nám obrací a vidíme nadšenou tvář a oči tak nadšené.

Ale očí tak nadšených se zmocní náhlý hněv a zlatá kráska našeho myšlení, zle blýskajíc zornicemi, nás ostře osloví: „Proč netleskáte, když mluví Machar?“

Večeře

Jak krásně ona jí, dravě a s živou rozkoší, záříc plnou spokojeností živočišného blaha! Blýská očima, zdvihajíc je od talíře, a odkládá vidličku, aby se hlasitě smála; a opět se vrhá na zdravá sousta masa, a pod hladkou kůžkou jejích líc sotva znatelně vlní se massetery, ony silné zvykače, jež svědčí tak dobře tváři mužově, kreslíce v jeho obličejí kresbu násilnosti a hněvné energie.

Avšak ona jí krásně a s divou chutí trhá zdravými zuby živné maso, před chvílí ještě krvavé a živé, zcela dokonale v této chvíli podobna superiornímu zvířeti.

Dejte pozor! Rozkousáno vašimi bílými zuby a tangováno slinami, jež vystoupily ze svého podjazyčného úkrytu, právě nyní toto sousto sestupuje dolů. A nyní počíná bojovná scéna; jako tichá šelma číhající v temné záloze se vymršťí na šiji hloupě krotkého zvířete, zcela tak útočně ostré štávy, ležící v záloze žaludečních žláz, přepadnou líné sousto a zahryznou se v ně svými pepsinovými zuby. A potom hustá žluč, hořká a hustá jako melancholie, jež se z ní rodí, leptavá jako ironie choleriků, jež z ní vzhází, rozleptá v něm tuk, tichou a mírumilovnou hmotu lenosti; a konečně sžíráno trypsinem a pomalým hlodáním trpkého amylopsinu, stanouc se mízou, sousto masa zajde a zanikne.

A zatímco se bude dít krásný mechanismus této němé gerily, vy budete spočívati v lenivosti siesty, naladěna veskrze dobromyslně a smířlivě, oddána mocné slasti zdravého nasycení; vaše zuby budou matně svítiti u mdlém úsměvu dlouhé spokojenosti; vaše víčka klesnou téměř ospale; a budete tiše šťastna.

A zatím silné štávy sousta budou prolínati vaším celým odpočívajícím tělem. Budou probíhati pravidelnými údery tepen a prostupovati kapilárami a stanou se krví; krev stane se teplem a teplo stane se životem a život stane se zase ženou.

Pak vaše pohyby stanou se opět vlnivějšími a plnými rytmu; vaše údy se zaoblí k okrouhle lísavým gestům. Zrodí se ve vás dračí mléko a prudká živost; a vaše pokožka bude teplá. Vaše oči opět zaplanou zesíleně; vaše tváře naleznou svá červenější chutná rdění, když my budeme mluvit zcela vesele.

Tu my, inspirováni vaším rytmem, vaší živostí, vaším sáláním a vašimi očima, nalezneme krásnější tempo pro své myšlenky, světlejší veselí slov a bohatou sdílnost zlatých nápadů. Najdeme chvíli, kdy muž, dotčen oživující krásou, chtěl by se stát mluvícím básníkem.

A tak hmota je velmi svatá, neboť dovede zroditi básnickou myšlenku. Každá hmota je velmi svatá, pokud dovede zroditi básnickou myšlenku.

Avšak je mnoho lidí, kteří jsou méně svatí než hmota, neboť je mnoho žen, jež nikdy nedají vzniknouti ani jediné myšlence.

O smrti a zradě života

„Není-li život co nejkrásnější?“ pravil k nám kdosi, jenž umiňoval si žít co nejkrásněji.

„Krása divadel a rozžatých lustrů, cinkání sklenic a smíchů, veliká zrcadla, krásné šaty napuštěné vůní, krása kravaty, přátel a družnosti: není-li život krásný?

Nebo oddati se slunci, radovati se nad květy a mezí jako babočka admirál, koupati se pod košatým stromovým řeky nahý a krásný, když nadchází večer a přijdou hvězdy; a potom diviti se přírodě, jež je veselá a krásná jako božské zvíře: ó řekněte, není život krásný?

Štěstím býka je jeho žhavá zuřivost; štěstím lamy je její mírný klid; štěstím psa je jeho veselé pohlaví; jak tedy může býti šťasten člověk, neboť dovede napodobiti všechna zvířata i člověka!

Rozkoší je pýcha, jež se nás zmocňuje, a slavné puzení ctižádosti, jež námi otrásá; rozkoší je vítězství nad ženou nebo nad nepřítelem; radostí je plodnost, jež nás plní jako klas, a rozkoší je býti dobrý a rozkoší je nebýti dobrý; a život je krásný.“

„Dosti!“ pravili jsme pohnuti. „Život je co nejkrásnější; ale pro lásku k ženě a pro její nelásku, pro chladnost jejích očí, jež jsou tak malé, a pro její ‚ne‘, které je tak tiché, že nemůže doznívati po celý náš život, pro tyto tak malé a tiché věci zradíte život, jenž je nejkrásnější.“

* * *

„Díky,“ pravil k nám opět kdosi, jenž se domníval poznávati, že jeho mysl není dosti organická pro způsob tohoto života. „Díky, jsem již odhodlán. To sleep, to die.

Zemřít, spát a snít! Kdo jednou poznal rozkoš dlouhých mdlob a matných bezvědomí, tu nejhlubší rozkoš jsoucnosti nevědět, že jsme, kdo chápe, že každé opojení, každý stav mdlého šera v naší mysli, když rodí se mánie a němá zaujetí, že každé opojení je vržený stín ruky smr-

ti, jež zastírá příliš ostré světlo skutečnosti, konečně kdo nejvíce ze všeho miluje sny a spánek, ten až k smrti touží zemřít, to sleep, to die, spáti neprobuzeně.

To sleep, to die! Viděl jsem sochu Thanata, Smrti Mlčenlivé, z vykopávek; její tvář byla zahalena rouškou, a za ní? Nic nemůže lákati než to, co je zakryté a nezjevné. Největší krása jest ona, jež je zahalena; avšak život je nám již příliš zjevný.

Oh žítí, stále pomíjete a stále přestávati! Jedině Smrt je trvalá a věčná, jedině nebýti jest nepomíjivé; a já už toužím býti trvalý a nepřestávající.

Jsou mnozí, kteří páchají sebevraždu, když se jim naskytne příležitost, nečekajíce, až se jim nahodí též příčina. Jsou mnozí, kteří se dopouštějí smrti ze vzdáleného nakažení, okouzlení příkladem, tažení Smrtí, jež přešla blízko nich. Neboť ona je krásná jako záletnice, jako měkká kurtizána s černýma očima tak sladkýma a mocnýma, že pohled, jenž z nich vyšel, je sám žijící a ještě dlouho, když ona už přešla, bloudí po světě a rozteskňuje srdce mužů.“

„Budiž,“ pravili jsme zarmoucení; „avšak stačila by jen ženina láska a prchavé zachvění jejích rtů a mdlé ‚ano‘, jež je žel příliš tiché, než aby mohlo zníti po celý náš život, stačilo by to, abyste zradil smrt, jež je nejkrásnější.“

Fejeton

Mluvil se kolem stolu. „Pravá láska,“ řekl dr. B., „tím rozumím stav, ve kterém muž cítí osudnou potřebu býti neustále s milovaným předmětem. Myslí jen na něj, hledá jej po celý den a hyne bolestí v jedné minutě, ve které musí býti sám.“

Opravdu; to už řeklo tisíce lidí, a dokonce lépe. Zvláštnější však je, že takoví mužové skutečně existují jakožto úzká odrůda třídy romantičků, pravých dervišů, točících se kolem ženy jako kolem dokázaného boha. Ty, jež míníme nyní, potkáváte na ulicích a v kavárnách; jezdí v tramvajích, sčítají, pracují v kancelářích, bankách nebo úřadech, chodí na opery a mluví s vámi o Chavezovi¹⁵, o počasí, o aféře té a té; ale to vše je pouhé zdání; neboť oni *zde vlastně nejsou*. Jejich mysl *stále zalétá*, nebo jak se také říká, *stále dlí* u milované ženy. Hle, co si myslí, když s vámi mluví o Chavezovi nebo o chladnoucím počasí: „Uvidím ji dnes? Kde je, s kým mluví? Snad někam jde,“ a nyní se mučí půl hodiny její krásnou obutou nožkou. „Včera jsme šli tudy a ona mi řekla toto – –“ V tom okamžiku přehoupne se tento mladý muž do včerejška; mluví, slyší, vidí a čichá včerejší věci a včerejší dění, a celý ten ubohý mladý muž počne v té chvíli *existovati včera*; prostě ztratí se ze současné existence, není ho, je včera, anebo je kdesi v zítřku, je-li zítřek dnem rendez-vous.

Tolik předem, aby se dobře rozumělo osudu mladého muže, jenž miloval dívku, kterou pro větší půvab uvedeme pod pěkným jménem Kamila, třebaže není potřeba přidávati jí krásy nejkrásnějším jménem; neboť ona je bezejmenně a nevyslovitelně krásná pro vás všechny, kteří ji potkáváte, vy kritičtí a unavení pasanti, juroři na výstavě žen, na promenádě. Tam ona chodí, letos v úzké sukni, loni s tokem a předloni

---

¹⁵ Leo Chavez (1887–1910), franc. pilot, který první přeletěl Alpy, ale při přistání tragicky havaroval. *Pozn. red.*

s nejširším kloboukem; módní tvor. (To jest věčné ženství v časové formě. Všechno věčné je neaktuální; žena má potřebu býti aktuální; poslední móda činí ze ženství novinku.) Pohled'te, jak aktuální je slečna Kamila se svým úsměvem, se svou plností, se svými nejneodolatelnějšími botkami, klenotem anglické industrie, s botkami, jaké dovedla vytvořiti jen poslední doba! Její duše je taková, jakou si jen dovedete vymysleti. Připojte k tomu její úzkou sukni: jaká to žena!

Divíte se, že je mnohokrát milována? Muž, který ji miluje v tomto odstavci, je rovný, vášnivý a nadějný. V následujícím odstavci najdeme muže ještě vášnivějšího; ale tento je jednodušší: nesní, nemá sny a nikdy se neztrácí v těkavých blouzněních osamělého milence. Jeho masivní hlavě schází fantazie; on nevidí obrazů, nebásní, nelže a nevymýšlí. Jda odpoledne po ulici, je cele zaujat myšlenkou: Chci vidět Kamilu. Včera s ní mluvil o páté hodině (vzpomíná si), a od té chvíle minuly dvacet čtyři předlouhé hodiny. A tu jeho pomalé představy zrodí cosi, kousek ruky, zlomek ženského úsměvu nebo nedokončený oblý pohyb; náš hrdina sraští čelo a honí tyto představy, aby je dohromady spoutal a složil z nich Kamilu, celou, teplou, pohyblivou a milovanou. Počíná trpělivě znova; sbírá ve své paměti jeden její pohyb, jejž zachytil včera, její hlas, který k němu mluvil včera, a ohmat vlahé ruky, kterou mu včera podala. Takto jsem včera vyšel z domu, vzpomíná si, takto jsem šel po ulici; potom ji vidím zdálky, takto: má šedé a černé šaty a šedý klobouk; mluví; ona odpovídá „Dobrý den“; kolem jede nábytkový vůz, potkáváme pana Holečka s vousy. Potom – potom – Náš hrdina počne zářiti a žije všemi smysly; nyní konečně mluví s Kamilou, cítí její parfém, slyší všechna její slova; vidí odpoutaný slabý vlásek a dočkává se každého úsměvu i vlahého – rozkoši! –, vlahého stisku ruky. Avšak potom přišlo, potom musilo přijíti rozloučení; veliká událost končí. Náš muž bloudí sám ulicemi, jde konečně domů a spí jako zabítý. Ale sotva se ráno vzbudí, začíná znova: Jakže to vlastně bylo? Takto jsem vyšel z domu, vybavuje si opět se sraštělým obočím, takto jsem šel po ulici. Potom ji vidím zdálky, smekám, ona kyne hlavou, „Dobrý den“; tady jede nábytkový vůz, pan Holeček jde po svém s vou-

sy až po pás, ona na mne mluví; jak teplá je její ruka! Mladý muž počne zase cítit, mluví, vidí, miluje a žije všemi smysly; nikdy nežijeme silněji a rychleji než u ženy. Ale již nutno se rozloučiti; náš hrdina bloudí po ulicích a spí doma jako zabítý. A opět je ráno. Ano, takto jsem vyšel, vzpomíná si veliký milenec, a potkávám Kamilu: podává mi ruku – bože, jak je vlídná, jak je krásná! – A zatímco náš hrdina takto opěťovaně prožívá veliký den svého dostaveníčka, uplynul den a dva dny a třetí den; zatím Morane překonal rekord Chavezův a Chavez překonal zase rekord Moranův; zatím lidé se všelijak živil, věda pokročila, Německo mohutnělo a všechno postoupilo přes dnešky k zítřkům. Věčný čas řítí se kupředu; kdo se bude starati o včerejšek? Někdo se ztratil; kdo se bude starati o jednoho člověka? Dnešek se stane zítra včerejškem, potom předvčerejškem a za rok bude to již loni. V jednom takovém včerejšku zůstal náš hrdina uzavřen a nelze ho vyprostiti; den ode dne jsme od něho dále, nemysleme již na něj: ztratil se beze stopy. Miloval slečnu Kamilu; ona na něj již také nemyslí, neboť nyní ji miluje někdo jiný. –

Tento druhý miluje ji co nejvášnivěji a píše jí dopisy: „Má mysl dlí stále u Tebe.“

„Bez Tebe vzduch mi není vzduchem, bez Tebe slunce pro mne nesvítlí a svět pro mne neexistuje, jsi-li vzdálena.“

„Vzpomínám-li na Tebe, je mi, jako by vše kolem mne mizelo; neslyším nic než Tvůj hlas, nevidím nic než Tebe.“ Ubohý muž! Kdokoliv ho viděl, musil poznati, že je vlastně nepřítomen, že je kdesi jinde; je pryč. Oslovte ho, tažte se, mluvte; odpoví-li vám, odpoví jako ten, kdo mluví odjinud; ale on neodpoví. Najděte ho kdekoliv, potkejte ho, a promluvte; ale náhle shledáte, že on vlastně není zde, že je jinde. A nyní je pryč. Jděte ho hledati, ale stěží ho najdete; ztratil se někde v lásce, zmizel z našeho světa. „Kam se poděl?“ Jaká otázka! Jsa pryč, musil se ztratiti. „Kde tedy je?“ Je celý pryč, dovolte; není ho už. „Ale vždyť jsme ho před chvílí viděli a mluvili jsme na něj, podle vaší rady.“ Nu ano, a přesvědčili jste se, že v té době byl jinde, že byl nepřítomen. „Jen duchem byl nepřítomen prosím.“ Jakže, jen duchem? Říkal něco,

když jste na něj mluvili? „Řekl jen: ‚Co pravíte, Kamilo?‘“ Cože, on mluvil s Kamilou? Vždyť v tutéž chvíli potkal slečnu Kamilu jakýsi pan Albert; šla dokázaně sama, bez pána. „On byl také sám a mluvil –“ A co dělal potom? „Potom šel přes most a platil mostné za dvě osoby.“ Za sebe a Kamilu, že? Říkal ještě něco? „Jak krásný večer, Kamilo,“ volal; ale bylo právě poledne.“ Kam šel? „To nevíme; šel pořád kupředu.“ Považte, že v tu chvíli na něho čekala slečna Kamila (ano, bylo právě poledne); když čekala, viděl ji (poprvé) jakýsi pan Albert – ale ten, na koho čekala, nepřišel. „Jakže!“ Nepřišel tam, ztratil se, zmizel. „Jak mohl zmizeti?“ Ale ztratil se v lásce, ve snech, bůhví v čem; zmizel úplně, a byl tak nadějný!

A přestože byl tak nadějný a tak naprosto ztracený, slečna Kamila, která to všechno zavinila, objevuje se znova na ulicích a magnetizuje pasanty; je klidná, vítězná, kompaktní a pružná. Mluví, usmívá se, hraje tenis nebo koresponduje s přítelkyněmi jako každá žena. Kdo ji od nynějška miluje, je jakýsi pan Albert, a historie se začíná znova.

Pan Albert ji potkává, hledí na ni a jediným pohledem vlévá do ní svou celou duši. Jeho fantazie plní ho, ne, jeho fantazie plní ji nejkrásnějšími představami. Jeho já se rozdvojí. Jedno já je úředníkem u zemského výboru nebo u magistrátu; je to sedící já s automatickým postupem, s jednoduchou frekvencí, s každodenní přesnídávkou a ještě každodennějšími zvyklostmi. Jeho větší část, jeho druhé, ambulatorní já bydlí ve slečně Kamile.

Nyní druhé já nabývá převahy a konzumuje pana Alberta; nyní zmocňuje se jeho fantazie, jeho snů a jeho prázdně; nyní absorbuje jeho myšlení, jeho veškerý čas a celé jeho srdce. Též jeho tělo, rozumí se, patří jeho druhému já. V úřadě sedí již jen jeho přesnídávky a zvyklosti schopné automatického postupu. Ostatní je pohlceno slečnou Kamilou: jaká dívčí žravost! Nyní je ještě jeho rozum, jeho klidný svědomitý rozum stráven slečnou Kamilou. Myslíte, že pan Albert ještě přesnídává? Zamílovaní nejedí. Myslíte, že má ještě úřední zvyklosti? Rcete, je-li možno ráno seděti v kanceláři, když slečna Kamila ráno nejraději vychází? Hle, právě nyní vychází a magnetizuje pasanty; je klidná, vítězná,

kompaktní a pružná; mluví, usmívá se: jde hrát tenis. Hle, to je ona, jež absorbovala všechny části a funkce pana Alberta; jež nakonec pohltila i jeho přesnídávky a zvyklosti. Bylo to neodvratné: on se v ní ztrácel a rozplýval kus po kuse, od nejlehčích elementů k nejhustším; od snů až k rozumu; my jsme to předvíдали, že se v ní úplně rozpustí. A kupodivu tento roztok, tato slečna Kamila není tím o nic hustší; není ani těžší, ani teplejší, ani krásnější. Je krásnější jen o to, že nyní nosí moderní, naprosto moderní šaty se širokou sukní; je to krásné. V černé ruční tašce nosí svůj vonný kapesník a poslední list páně Albertův, v němž jest: „Jak mohu býti bez Tebe? Jak je to možno, že nejsem s Tebou?“ (Tento dopis je neúřední.) „Připadám si jako v polosnu; musím viděti Tebe, slyšeti Tvůj hlas, abych fyzicky poznal, že existuji. Jsem šílený –“ (Jeho klidný, svědomitý rozum je stráven slečnou Kamilou.) „Ale nejsem šílený; je to jen láska.“ (Nyní je i jeho šílenství stráveno slečnou Kamilou...) „Jsem jako tělo bez duše; nenáležím již sobě. Bez Tebe jsem jen chřadnoucí stín.“ (Chřadne.) „Sbohem, sbohem, Kamilo, musím již skončiti. Zítra Tě musím viděti; hořím touhou –“ (Hoří.) „Bez Tebe jsem ztracen –“ (Je ztracen.) Tím končí dopis pana Alberta a o něco později on zmizel; ztratil se (chápete to? musilo to tak býti) a zmizel z povrchu světa. O jednoho pana Alberta! Když zmizel, je dobře; a slečna Kamila se právě té chvíle osudně a silně zamilovala do jíného.

Ten, do koho se zamilovala, mohl by býti básníkem, tenoristou nebo baronem; nebo je to kdosi, kdo slučuje v sobě vlastnosti oněch všech v úhrnný typ Muže; je to Hrdina, pro nějž krásné ženy mají svou slabost. Též slečna Kamila miluje Hrdinu (tajně). Miluje ho, vymýšlí si ho; má ho doma napjatého na svém rámu a vyšívá ho vlastnostmi. Představuje si: Hle, takový by byl, kdyby zde klečel u mých nohou, Hrdina; ale kdyby nás bouře zahнала do osamělé besídky v lese, byl by vášnivý a nedovedla bych mu nic odepřít. Je asi velmi nešťastný (a fantazie slečny Kamily mu hladí tu nešťastnou kučeravou hlavu). Celý Julius Sorel, napadá slečně Kamile, ach proč se nejmenuji Matylda de la Môle? Matylda je také krásné jméno. Nyní se opět naklání nad svým rámem

a vyšívá: Je (neboť chci tomu) věrný, prostý, jako dítě; já bych ho sílila. Je velice něžný a zcela plný ducha. Slečna Kamila ho má ve svých představách již úplně hotového a pečlivě vyšitého; je to celý Hrdina. Ale zatím skutečný hrdina, jež takto po svém miluje, běhá venku po světě, promrhává své hrdinné síly, stává se třeba aviatikem, pesimistou nebo ruinovaným člověkem; slečna Kamila o tom neví, ona si ho vymyslí lépe a miluje ho. A tak je viděti, že slušné ženy mají příliš málo smyslu pro živou skutečnost. Jak vlastně k tomu takový hrdina přijde, aby nějaká žena mu hodila na hlavu, když jde po ulici, plný koš svých nejpěknějších představ, a potom za měsíc ho týrala slzavými výčitkami, že ji zklamal? Že není takový? Následkem toho jsou ženy v lásce častěji zklamávány nežli mužové. To se může přihoditi i slečně Kamile; konec konců se ukazuje, že ona je stejně naivní jako většina dívek méně nebezpečných než tato krásná vražednice.

Manželství

„Manželství,“ pravila milostivá paní, lomíc rukama, „manželství je deziluze lásky. Ach, kdybych se nemusela tak příliš rdít!“

Rdíc se tedy (tak příliš!), počala k nám mluvit o strašných, strašných způsobech manželů, o strašné legitimní povinnosti manželky, o stydnosti důvěrných věcí, jež žena je nucena přijímati nedobrovolně; o hanbě býti užita tamquam cadaver¹⁶, jako teplá mrtvola pasivity a trvalého poddání; a zdaže je láska dispozice či inspirace? Jsem děvečka lásky, říkala milostivá paní v slzách, a počala k nám mluvit o své strašné, strašné nechuti, jež ji pobuřuje v náručí manžela násilníka, který nedbá, že objímaje ženu, má obejmouti také srdce uvnitř ženy, to bolící srdce.

Známe to, pomyslili jsme si, neurastenie hysterického původu, nervózní averze, tajné utrpení bledých manželek a počátek manželských nevěř, bohužel nevěř; a známe to z kap. 14. Der Nervenkrankheiten dr. Benedikta.¹⁷

„Milostivá paní,“ dokládali jsme s úsměvem, „váš pláč nás okouzluje jako vše, co jest utěšitelné. Neboť víme, že slzy, jež pláčete, jsou právě slzy, nejhořčí slzy vaší uražené touhy. Neboť manželský Leandr¹⁸ má příliš krátkou cestu k Hěře, a ona mu nemusí svítiti na bouřlivou cestu svou touhou. Sousední odlehlost manželských loží, jak snadný to Bosporus Leandrovi k přeplutí, jmenovitě nechá-li na asijském břehu své překážející a těžké ozdoby, nachovou vlečku a sváteční kostým těch nejkrásnějších stránek muže, jimiž se odíval, jsa milencem.

---

¹⁶ Jako mrtvola. *Pozn. red.*

¹⁷ Der Nervenkrankheiten... –Nervové nemoci... *Pozn. red.*

¹⁸ Leandros – hrdina příběhu o utajované lásce, který na cestě za milovanou Héro noc co noc musel přeplavat Helléspont a jedné bouřlivé noci se utopil. *Pozn. red.*

Cokoli smí býti při lásce nahého; avšak láska sama nesmí býti nahá. Odívejme ji červeně nebo bíle nebo koží bestie; odívejme ji vášní nebo hříchem nebo metaforami nebo ruměncem; ale jen ji odívejme.

Ruměnec je potřebou ženy; vstoupiv jí do hlavy, opíjí její smysly a připravuje takto sladkou bezbrannost, jež ženu těší; avšak ve střízlivé hlavě rozkoše hořknou.

Neboť manželská láska ztrácí tuto rozkoš: rozkoš studu a ruměnců, radosti dlouhého ostychu a bojácného odpírání ženiny ctnosti. Proto by měl manžel přicházeti jako pokradmý galán; měl by se v noci plížiti k zamčeným dveřím manželčiným a prosebně klepati; měl by posílati klíčovou dírkou vzdechy a neodbytné šepty žhavě přemlouvající, aby zatím manželka, v slzách přitlačujíc dveře, cele procítla divokou úzkost a paniku pokoušené panny, dříve než svolí otevřítí.

Krása těla je schopnost k požitkům lásky, pravil Theodorus Kyrenaik¹⁹. Manžel však jest ten, jenž dostavuje se k lásce již nemaskován svou krásou.

Těž mohl by se přiblížiti s květy na prsou a neobratnou spanilomyslností mladistvého nápadníka, rdícího se studenta, jenž koktá steré pošetilosti ku své uzardělé šestnáctileté; neboť tak mohla by láska nabýti zcela půvabného rázu mladistvé nezodpovědné neprozřetelnosti a hloupého prohrěšení nezkaženého mládí, a bylo by potom tak sladké býti zcela shovívavým.

Anebo měl by přistoupiti jako úkladná návštěva a znalý svůdník, dovedoucí rozpalovati ženiny tváře lichometnými přízvuky záludných slov; nebo jako ostrý a kluzký žvanil, roztřásající ženu smíchem nad frivolní vervou silných vtipů.

Neboť jeho veškerá láska a mužná zdatnost jest jen hloupý a omrzující Kristián de Neuville, za jehož širokými zády se má skrývati mužův duch v úloze krásnomyslného Cyrana, pána z Bergeracu, jako výmluvný cicerone a líbezný parlamentář, jenž neslouže rozkoším

---

¹⁹ Theodorus Kyrenaik – starořecký filozof ze 4. stol. př. n. l., podle něhož je smyslem života radost a vyhýbání se bolesti. *Pozn. red.*

těla, připojuje k nim spanilé a vyšší rozkoše ducha v okouzlující celek nezapomenutelné noci.

Othello vypravoval Desdemoně vzrušující anekdoty ze svého života dříve, než Desdemona klesla v jeho lokty; tak i manžel, než přijde noc, nemůže-li již býti černochem, má aspoň své choti vypravovati své hrdinské historky, aby žena v jeho loktech cítila pýchu milenky rekovy.

Těž měl by muž hleděti, aby byl mytický i při důvěrnosti a neproniknutelný i v noci; aby podržel jistou tragickou velikost a cosi temně skrývaného; tak žena v jeho náruči bude spojovati pocity strachu a lásky a úcty.

A konečně,“ pravili jsme, „nic neimponuje ženě více než síla. Mužova krása může býti zdvojnásobena krásou vítěze; a slabost ženy miluje, aby byla na hlavu poražena. Proto by měl manžel vždy zvečera rozvinout před ženou brutální přepych své síly: mohl by třeba smýkati svou ženou za vlasy po ložnici a svazovati ji v kozelec, aby ji oslnil.

Těž by mohl,“ dokládali jsme, „vyčíhati svou ženu, když sníc, prochází se sama zahradou, a učiniti jí hrubé násilí; tak ztratila by manželská náruč svou nechuť obligatornosti.“

Jaro

Jaro v pokoji! Květy na koberci a květy v rukou; a hle, ony jsou živé, animální květy, malá chlípná zvířátka, jež sedla na bezhříšnost vegetace. Konečně i nuda se stane zcela ženskou, a my, ležící na jejích nádrech, nasloucháme tluku jejího vteřinového srdce.

Jaro v pokoji! Květy na koberci ožívují a květy na vzoru stěn vskutku kvetou, hle, a cítíme voněti vetkané květy záclon a květinový ornament přehožů.

A potom (jaké uvítání!) žena v pokoji, ověnčená květy klobouku a pěnným lemlem spodniček, jenž voní. Její tváře nazýváme květinami a její ruce jsou motýli. Ta milá vůně mille fleurs²⁰, jíž voní žena! Jsme na odpolední procházce a usmíváme se pro slunce. Sukně šustí, což je vítr? Kvetoucí háj, konečně, jsme v kvetoucím háji.

Avšak ona mluví a směje se a blýská očima. Jsme v kvetoucím háji, i žena je háj, a pokoj a koberec, rozkvetlá vegetace a navršené květy; ale za nimi se skrývá a směje se a žvatlá (– vidíme jen její oči –) nahá nymfa s jiskřícíma, živýma očima, s vlhkýma očima mladé faunky.

---

²⁰ Tisíc květů, název parfému. Pozn. red.

Benátský karneval

„Kupodivu,“ řekl Pincinello, „četl jsem již všechny pornografie, a nevyznám se ještě v duši ženy.“

„Milý Pincinello,“ řekl pan mluvčí, „to proto, že duše ženy je nezměřitelně hluboká: vejde se do ní všechno, co do ní muž vloží. Milý Pincinello, žena má jediný charakter: fantazii svého milence.“

„Tedy,“ řekl Pincinello, skákaje o jedné noze, „mohlo by se říci, že žena má velikou duši, která bydlí v jejím milenci.“

„Žena je sfinga,“ řekl pan mluvčí, „jejímž tajemstvím je mužovo srdce. Žena je anděl, k němuž křídla má mužova duše. Žena je démon, jehož zatracení je v mužově nitru. Hopsa! Žena má jediný charakter: fantazii svého milence. Žena je sfingou, jejímž tajemstvím je mužovo srdce.“

* * *

Je to ve vlašských Benátkách, kde se právě dokončuje dramatická scéna madam Tarnovské²¹; mrtvý monsieur žaluje živou ženu; a ještě dva živí, Naumov, slaboch, a Priljukov, ošklivec, vznášejí z lavice obžalovaných obžalobu proti vinici.

A nyní žaluje mrtvý a žalují živí. Ona to byla, že řezala nožem měkké maso ramen Naumovych; pro ni Priljukov ruinoval klienty; ona to byla, jež zhášela cigarety o prosebné dlaně Naumova; jí k vůli a k radosti se Priljukov měl zastřeliti; jí musil Naumov přísahati v noci na hřbitově; ona to byla, jež dala zabít Komarovského; pod jejími kroky teče krev a tekou slzy; rodiny klesají ve zkázu, z mužů stávají se pomatenci a smyk její sukně je jedovatý. Předě dveřmi její vazby střídají se karabiniéri, aby nepodlehli okouzlení. Což je tak krásná? Prý nepřilíš. Je to

---

²¹ Madam Tarnovská – ruská hraběnka, intrikánka, která byla r. 1910 pro své zločiny a navádění k nim souzena v senzačním procesu v Benátkách. *Pozn. red.*

žena vysoké postavy, vzpřímená, s atitudou hrdosti; její vzezření prý je důstojné a sympatické. Nyní se hájí, klidně, chladně a s grandezzou; a justice cítí galantní pohnutky. Což je tak krásná? Není, ale je démonická.

Každá doba posud vytvořila svou legendu o ženě. Vždy muž, hledaje vysvětlení své citové složitosti v ženě, činil z ní jistý mytologický nebo legendární typ; vždy muž stavěl ženu na piedestal svých mravních zásad a vždy on vybásnil věčné ženství, a vždy žena byla vyňata z boku mužova a vytvořena z jeho mravních potřeb. Proto byla útlá ve středověku a majestátní v renesanci, serafská za romantiky a démonická dnes; proto kulturní historie ženy jsou jen dějiny poměru muže k ženě.

Madam Tarnovská nyní reprezentuje moderní ženu vysokého stylu, tajemnou, nebezpečnou, strašnou a svůdnou, sfingu, jež praví: Uhodni mne, nebo tě pohltnu; neboť sfinga je nebezpečna jen potud, pokud není uhodnuta. Dobře, nelze-li jí však uhodnouti, je možno se tak aspoň tvářiti a podávati si veliký problém v malých poznámkách, jež jsou:

Krev hraběnky Tarnovské je kombinována z krve ruské, irské a vlašské. Je přirozeno, že z čistých a nesmíšených rasových znaků nemůže vzniknouti klasický typ démoničnosti. Teprve přísada cizích krví dává fyziologickému typu ráz neznámosti, nepravidelnosti a sdružení nesourodých protikladných rysů, jak žádá vnější charakteristika zla. Dále démonický obličej musí býti pouze maskou, a maska může existovati jen tehdy, skrývá-li nejednotnou letoru, složenou z neslučitelných letor a krajních ostrůvků, z protiv, jež jsou spojeny jen zesílenou vitalitou, vlastní právě míšencům.

Takto tedy může vzniknout fyzický typ démonické ženy. Ale rodí se tak zároveň její satanská duše? Doufejme, že nerodí; neboť hlavním charakterovým znakem démonické povahy jest krajní krutost, jež nemůže býti vrozena, jsouc přirozeným rozvojem vědomé moci, která není vrozena. Každá vědomá moc, není-li řízena určitou mravní metodou, se co nejsnáze stává krutostí. Žena, stejně jako římské císařovny, je vždy v metodě své vlády nevědomá a nejistá, a proto nakloněná ke krutosti.

A proto je to vždy slabý Naumov nebo ošklivý Priljukov, kteří v ženě probouzejí krutost. Je však tato krutost zcela vážná? Patrně není. Zdá se, že démonická žena ve svém zlu ukrývá zálibu v pikantnosti, smysl pro vysoký šik, celkovou povahu zábavné hry, teatrální a renomující rysy, dokonce jistou slabost k vlastním pózám. Proč jinak by si dávala skládati přísahy o půlnoci na hřbitově? Nestýká se zde aplomb²² komedie s vážně myšleným démonismem? Směje se při tom paní Tarnovská, či je opravdu uchválena? Je to romantika či prostá afektovanost? V obojím případě však zlo pozbývá své hluboké seriózní povahy a stává se pouhým posuňkem, stejně jako se drží vějíř nebo nadzdvihuje sukně.

Jednou z ženiných životních rozkoší jsou nemožnosti, podivuhodné osnovy skutků a intrik, složité záměry zvědavě prováděné a záhy zase odkládané. Osud tomu chtěl, že plán s monsieur Komarovským se skutečně podařil. A nyní mrtvý se dvěma živými obviňuje před spravedlností vysokou ženu, bledou, klidnou a hájící se vážně a s grandezdou.

* * *

„Žena je anděl,“ řekl tedy pan mluvčí, „k němuž křídla má mužova duše. Žena je démon, jehož zatracení je v mužově nitru. Žena je sfinga, jejímž tajemstvím je mužovo srdce.“

„Slyš to, drahá,“ obrátila se maska, jež to slyšela, k své milence, „tady pan mluvčí říká, že žena je anděl, démon, sfinga; nuže nyní chápeš, proč tě tak miluji!“

---

²² Aplomb – sebevědomí. Pozn. red.

Aforismy I.

Na jedné noze

Slzy žen jsou Léthé, z níž pijí zapomenutí; číše, ze které se opíjejí; lázeň, ve které se očišťují; příkop plný vody, jímž se opevňují proti nepřátelům; studánka, v níž ješitně zrcadlí svou ctnost; konečně voda, jež teče.

* * *

Ženy milují nešťastně z pustého rozkošnictví.

* * *

Ženy mají větší schopnost litovati hříchu, a tudíž větší schopnost k hříchu samotnému.

* * *

Morálka žen končí dvěma cípy: zvědavostí a strachem.

* * *

Ctnost je naučitelná, mluvil Sokrates; avšak ona je více než naučitelná, neboť jest nakažlivá.

* * *

Nerovný boj: Nepoddá-li se žena, vítězí; poddá-li se, diktuje podmínky vítěze; v obojím případě získává.

* * *

Kejklíř je podoben umělci, neboť překonává hmotu. Je podoben ženě, neboť miluje své tělo a žije z něho.

Na druhé noze

Ženy v divadle: Divadlo je školou divadla.

* * *

Bůh stvořil muže jako podobenství sebe a ženu jako podobenství života. Muž je bůh v malém: proto tvoří. Žena je příroda v malém: proto rodí.

* * *

„Styk muže s prostitutí shledávám nemravným.“ Zcela správně, madam; neboť jest to hřích, jenž není vykoupen a ospravedlněn skandálem nebo utrpením.

* * *

„Žena jest jen tělo.“ Pustý cyniku, jak můžete zapomenouti na její toaletu?

* * *

Panenství je virtuální. Obnovuje se s každým novým milencem.

* * *

Dívko, pravíš, že miluješ květiny? Řeknu-li ti, že květ je vyzdobené rodidlo rostliny, pocítíš k němu nenávist ženy k ženě.

* * *

Psáti o ženách aforismy je smyslná rozkoš svlékání žen; psáti o nich romány je smyslná rozkoš oblékání žen.

Člověk a zvíře

Ve Varieté vystupuje Konzul Petr, věhlasná opice. Kouří, chodí na nočník a jezdí na kole; tedy je podobná člověku. Avšak ona je více než člověkem, je džentlmenem, neboť odívá se v bezvadný smoking a vylézá

na stůl mezi vinné sklenice jako páni v chambre. Ale ona také fixluje v kartách; je tedy více než džentlmenem: je mužem světa.

* * *

Jak ponižující úloha pro zvíře, hráti roli člověka!

* * *

Je-li zvíře bito, nabývají jeho oči lidského výrazu. Jak mnoho musil tedy člověk trpěti, než se stal celý člověkem!

* * *

První člověk, poprvé postaven před zvíře, spatřil v jeho očích zrcadlený svůj vlastní strach; proto se osmělil a zvíře zabil; a od té doby je člověk pánem.

* * *

Viděli jsme psa, jenž honil se dokola za svým ocasem. V té chvíli cítili jsme v něm člověka, neboť ukázal se schopným bezúčelného jednání.

* * *

Tradiční d'ábel má srst a rohy, ocas a netopýří křídla, ale pod zvířecí škraboškou lidské tělo. Není to zvíře špatně ukryté za maskou člověka, ale spíše člověk skrývající se za maskou zvířete: tedy vlk v beráncím rouše.

* * *

Praví-li milenec své družce „ty máš laní oči, ty máš kroky srnky, ó holubičko, ty máš gazelí zrak“, usvědčuje se ze sodomické neřesti.

* * *

Jak se naloží s odloženými šaty Petrovými? Přimlouváme se, aby byly dány chudému žáku: jsou černé, budou se hoditi k maturitě.

Aforismy II.

Píseň kazatelů

„Jsme rozséváči; kážeme lidem mravnost, zákony a bázeň boží, rozséváme ctnosti a dobrotu, učíme lidi bdělosti, morálce a výbornosti. Jsme rozséváči; máme plné pytle a rozséváme dobré zrní mezi lidi.

Vy lhářové! Pravíte, že házíme hrách na stěnu? Vy utrhači! My hrách na stěnu rozséváme.“

*Schrei nach dem Kinde*²³

„Madam, miluji vás.“

„Jsi dosti silný, abys mne miloval? Jsi dosti vznešený, abys se mně klaněl? Slyš, já jsem zvíře, jemuž řekl d'ábel „Anděli!““

„Madam, věříte v d'ábla?“

„Znám ho, je červený a žlutý. Satan Šarudal ke mně sestoupil a obtěžkal mne ohněm. Jsem samodruhá a porodím plamen. Budu matkou! Konečně budu matkou!“

Galantnost

„Nechte, ať vám nesu pléd a chráním vaši plet' slunečníkem. Dovolte, abych seděl u vašich nohou.“

Milostivá září uspokojením. „Galantnost mužů dokazuje jejich velikou úctu k ženě.“

Nepochybně; neboť galantnost má formy, jež ji definují: veliká úcta k menšímu.

---

²³ Touha po dítěti. Pozn. red.

Krásné duše

„Chtěla bych milovati Cyrana, protože trpěl a krvácel; líbí se mi to.“

„Ráda bych milovala těžce nemocného, aby umíral v mé náruči; neboť zdá se mi, že je muž nejkrásnější, když je bledý a slabý.“

„Nemohu milovati než toho, kdo dříve mnoho trpěl pro myšlenku, že mne miluje beznadějně, nebo kdo mnoho trpěl žárlivostí pro mne.“

Aj, jaké jste to krásné duše, vy sadistky!

Pénélope

„Nemyslete, že je vyšívání jen tak mechanickou prací; musím dávat pozor, aby byly křížkové stehy rovné, pravidelné a stejně veliké; potom musím počítat nitě, aby se mi ornament vešel a byl správně uprostřed. Je to docela těžké a složité.“

My víme, ó paní, že vyšívání jest docela složité a těžké; víme též, že v každém křížkovém stehu je zašit jeden pohled ženy, jenž by mohl jinak zabloudit na slunečný horizont nebo na kročeje cizího muže; a víme, že pod každým pravidelným křížkovým stehem je zašito jedno dechnutí, jež jinak snadno by se mohlo stát vzdechem nebo zasténáním.

Čímž tedy je řečeno, že ctnost paní je vlastně ruční prací; zvláště pak, že věrnost manželčina je upletena z rovných pravidelných a stejně velikých křížkových stehů nebo z harasových ok, mezi kterými není vypuštěného.

Desatero

Existuje desatero pro hospodyňky, desatero pro kibice, desatero pro obecní půjčovny knih, desatero pro odběratele Nestléovy dětské moučky etc. Každý z mužů (s nebezpečím zklamání) v nich hledá nejprve šesté přikázání, například: každý z vás.

Minerva

„Jsem pro vzdělání žen. Žena má býti co nejvíce intelektuální. Žena má býti duševně rovna muži. Žena má býti kulturní.“

„Madam, to by bylo příliš špatné pro ženu, neboť pak by muž ženě rozuměl.“

Marie

„Každým dechnutím, každým úderem srdce jsem tvá.“

Jak veliké to vlastnictví, ó milenko, neboť tvůj dech je zrychlený a tvůj pulz čítá sto deset.

Wien

Když jsme byli u Ronachra²⁴, dávali Das sündige Wien²⁵. Subreta v zelených hedvábných šatech, jiskřících černým žetem jako krásný plaz, zpívala refrén: Das ist der Chic von Wien²⁶; a do výše letěla noha v předlouhé černé punčoše, prozářené pletí; a subreta tančila na štíhlých nohou veliký valčík.

„Brüderchen,“ řekli jsme si, „auf diesen Fuß könnten wir vielleicht einen Stiefel machen.“²⁷

Zde ta bota.

Schönbrunner Garten

Nahoře gloriety, dole Neptunova fontána; nic na tom není.

Zato v císařské menażerii mají velikou tragickou sovu s bolavýma očima. Jsou to oči naběhlé bílým zákalem, potažené bledou mázdrou, kterou nadzdvihují hnisavé vody.

---

²⁴ Ronarcher – známý vídeňský zábavní podnik. *Pozn. red.*

²⁵ Hříšná Vídeň. *Pozn. red.*

²⁶ To je vídeňský vkus. *Pozn. red.*

²⁷ Bratříčku, ... na tuto nohu bychom mohli udělat botu... *Pozn. red.*

Podivné, řekli jsme si, jaký má ta sova mravní a morálně přísný výraz očí!

Ale přirozeně, odpověděli jsme si, vždyť je slepá.

Prater

To jest Prátr; veliké kolo se už netočí, když přišla dvanáctá hodina. Zastavili jsme se bezradně ve stínech hlavní aleje; nad stromy třpytil se Veliký vůz nebes.

„Vzpomínka,“ mluvili jsme opuštěně, „je krajně dotěrná; vyženeš-li ji dveřmi, vrátí se pod prahem vědomí. Vida, doma na Itace už spějí, i Penelopa spí, a sice v bílém nočním kabátku s krajkami širokými na čtyři prsty. A má sny, při nichž mluví. Nadarmo! Umsonst!“

Posléze byla to dívka s toque kloboučkem, jež pravila: „Kommen sie mit.“

„Umsonst,“ řekli jsme.

„Was umsonst?“ pravila dívka hluboce uražena, „sie glauben, ich bin eine Nymphomanin?“

Nur für Erwachsene

Projekční aparát vrhal na stěnu světelný kruh; toť skioptikon pornografií, rozumí se; nahé ženy, jež defilují na napjatém plátně. „Träumerisch und in sich versunken,“²⁸ vysvětloval majitel etablisementu. „Eine Keusche, aber nicht Unerbittliche. – Sie lacht neckisch und schalkhaft entgegen. – In wonnigen Erinnerungen. – Eine Schöne, sehnüchtig ihren Geliebten erwartend. – Sie ist noch unschuldig, weil sie noch keine Schulden hat. – – Und diese da ist kalt und nüchtern; ihr Herz ist unbewegt, ihre Einsamkeit is lieblos.“²⁹

---

²⁸ Zasněná a do sebe pohroužená... Pozn. red.

²⁹ Cudná, ale ne nelítostná. – Směje se šelmovsky a laskavě v ústrety. – V blažených vzpomínkách. – Krasavice čekající dychtivě na svého milence. – Je ještě nevinná, proto-

Naše mravní cítění bylo ihned pobouřeno. Ať si prostituují, pravili jsme si, nechat si již prostituují nevinnost a stud a radost panny a cokoliv jest; ale prostituovati střízlivost a hlavu, jež je chladná, a srdce, jež je chladné, zkamenělé a bez lásky, tot' něco morálně strašně nepřípustného.

že nemá žádné dluhy. – A tato je chladná, střízlivá, její srdce je strnulé, její samota bez lásky. *Pozn. red.*

Olga Desmondová

To proto, že nastala nová noc a na lidi sestoupilo její okouzlení, a bylo k půlnoci.

Po ulicích potloukali se mladí lidé, tlukouce špičkami holí do dlažby. „Odejďme odtud,“ reptali, „neboť krása tohoto města je šedivá. I to století je šedivé, tak jako svítání; ale jakže vychází slunce z mlh za svítání? Jako žena, jež odkládá šaty a vychází nahá a rdíc se.

Ale my půjdeme do Berlína. V Berlíně tančí Olga Desmondová a je nahá. Avšak kdo praví, že je nahá? Vždyť je oděna svou krásou. Pouze ošklivá žena je nahá; zakažte konečně ošklivým ženám ukazovati obličej, neboť je nahý.

Žena je šperk uložený v etuji šatů. Nevěřte tomu, sukně není ženě šatem; sukně je ženě úkrytem.

Lampu ukrýváme pod stínítkem a ženu pod šaty; neboť pozor na oči, říkají slabozrací a obrýlení, blikajíce. Dej pozor, ať neoslepneš!

Ovšem nečistému není nic dosti čistým a čistému není nic dosti nečistého, praví přísloví.“

„V Berlíně tančí nahá Olga Desmondová,“ rozvažovali jsme, „a jmenuje se to umělecké večery; říkají tomu večery krásy. Ale po večeru přichází noc, a kdo by si nevzpomněl na postel, dívaje se na tančící nahou Olgu Desmondovou?“

Tu mýjel nás, sně v nátlaku noci, mladý muž a hovořil k sobě: „Láska k ženě inteligentní, toť rozkoš pederastická, dí Baudelaire. A láska k ženě neinteligentní, dodávám já, toť rozkoš sodomická. Co tedy voliti?

Láska k obrazům a obdiv pro krásu nahoty ve výtvarném umění, toť rozkoš fetišická.

Vykleštěný jelen ztrácí parohy. Vykleštěný kohout pozbývá pestrosti a per a stává se tlustým. Vykleštěný básník stal by se tlustým a nezpíval by.

Žena je prvotnější nežli umění. Obdiv k ženě je první formou obdivu krásy. Tak praví G. Naumann, německý estetik.“

„V Berlíně,“ pravili jsme si my, „v Berlíně stala se nahá krása ženy uměleckým požitkem. Chválabohu dočkali jsme se, že padají hranice mezi přírodou a uměním; neboť přirozenost ženy má nyní slouti její uměleckostí; a kde se dříve účastnilo jen přirození, stává se nyní účastným i umění.“

To proto, že byla nová noc: z domů vycházeli tiší šílení a shazovali šaty z volatých těl, pokřikující: „Nevíte, že chrámové boží jsme a že duch svatý přebývá v nás? Jsme nazí jako bohové; pojd'te se nám klaněti,“ volali na nás.

„Přátelé,“ pravili jsme jim, „jste krásní. Nuže,“ děli jsme jim, „jest již viděti: lidstvo opět sní svůj helénský sen ve večeru krásy. Akademův háj a jeho stinné platany se již nevrátí, žel ani potůček Ílissos ani procházky studeného Stagířana³⁰; ale veliká Fryné³¹ se již vrátila. Na shledanou, přátelé!“

Přes zábradlí nábřeží nakláněli se mužové, aby hleděli do modré řeky: „Veliký Pan pronásledoval Syringu³²,“ říkali, „a prchající panna v úzkostech proměnila se v rákos; i uřízl Pan rákos, zhotovil píšťalu a pískal na ni písně. Veliký Pane,“ pravili, „jsme tvými epigony; neboť my také pískáme své písně na ženě. Jsme básníci.

Jsme věční kojenci živění ňadry žen.“

Olgo Desmondová, snili jsme my, ještě nejsi dosti krásná; neboť nemůžeš ukázati než dvě prsů. „Olgo Desmondová,“ řekli jsme, „ale bohyní krásy je Diana Fryžská se šestnácti ňadry, a kdyby byla bohyně stonohá jako storuký Višnu – ach jaká produkce!

---

³⁰ Stagířan – Aristoteles (rodák ze Stagiry). *Pozn. red.*

³¹ Fryné – jedna z proslulých řeckých hetér (4. stol. př. n. l.), která stávala modelem sochařům. *Pozn. red.*

³² Syrinx – v řec. mytologii nymfa, podle níž je pojmenována pastýřská píšťala. *Pozn. red.*

Konečně,“ pravili jsme již znuděni, „dlouhé řeči; co na tom, že se Olga Desmondová obnažuje? Král Otakar obnažil svá prsa před Milotou; a Epaminondas obnažil své rány před vlastní; a Rousseau obnažil své srdce před veřejností. Mužova prsa jsou zarostlá, srdce je červené a rány mokré: proč by tedy neměla Olga Desmondová obnažiti své tělo, jež je lysé, bílé a suché, což jsou přednosti?“

Ranní

Nad hřebeny střech (– té nesmrtelné idyly červených prejzů!), nad těmito hřebeny starých střech již dávno se rozežíhal časný úsvit; měsíc pobledl a zevšedněl, podoben bledému kazu na perleťové plotně zjasněných nebes, a jitřenka se vytrácela, mizíc jako krůpěj rosy vypíjená vycházejícím sluncem.

„Ty, Venuše, jež přivádíš noc, večernice, planoucí zvečera plamenem suchým a smutným jako žádostivost a melancholické myšlenky, jež přivádíš zároveň s nocí,

a ty, ranní Venuše, třpytící se vlhce jako oko ženy, jež se ráno probouzí a ještě vzpomíná na noc právě minulou, bohatou rozkošemi,

ty, Venuše ranní a večerní, embléme lásky, ty děláš se o celou noc s tímto měsícem, patronem bláznů a magie; a proto děláš se o noc vášeň a bledá fantazie, láska a šílenost.

Celou tuto noc jsme spali a měli jsme sny, sny rozkošné a špatně normální.

Jak básnivě a podivné je spát! Tvořiti nové existence a zcela nové tvárnosti a nové kreatury; to vše tvoří ten, kdo spí a má sny.

Kdo spí a má sny, vidí novou vegetaci a nové země, vidí nové hrůzy a nové nadpřirozené možnosti; tvoří nový svět, kosmos excentrický, svět nezákonitých zákonů, nového mimořádného řádu, nových sil a principů.

Ten, kdo spí, je chaos, jenž vrhá světy; je stvořitel, jenž zřizuje možnosti; je rodičkou, jež rodí nový elastický všemohoucí život.

Podivná Nutnost vládne snem. Kdo spí, nemá vůle; neznámá hybnost jej posunuje složitými osudy noci, určuje jeho rozkoše a utrpení a pudí jej skrze vybásněné scenerie: Nutnost, podobná malému bohu.

Celou tuto noc jsme spali a měli jsme sny, sny rozkošné a špatně normální. Celou tuto noc jsme žili bizarně a směšně, s novými možnostmi a novou osudností.

Avšak nyní zapadá jitřenka, vlhce se třpytíc jako oči ženiny, jitřenka znamenající: Dobrou noc, noci! Též měsíc bledne a tváří se žensky a něžně.

Nuže nyní již jest čas čísti noviny čerstvě páchnoucí, jež znamenají (– jen názorně, bohužel, pouze názorně) Skutečnost a Život, jenž se tak nazývá: pravidelný a zákonitý život zlých a dobrých činění tohoto času; normální život žádných (bohužel) mimořádných možností a žádné (naštěstí) božské fatality.“

Jarní improvizace

Uprostřed moře s oblými vlnami jsou Dvojdomé ostrovy. Moře je sladkovodní, neplodné na bouře; a na ostrově bytují ženy podobné dívkám. (Házejí do vody kaménky.) Bytují, pohlížejíce stále na mořský obzor.

Neboť na ostrově není mužů; proto ženy s touhou bytují, pohlížejíce stále na mořský obzor.

Ale z hloubi vnitřního lesa, kde jsou na okraji Zpívající studánky, ale z hloubi vnitřního lesa, kam odvážit se neleží v povaze žen, s dudovým provodem vačnatých hrdel vycházejí vždy k polednímu v řadových tlupách onanické opice a v půlkruzích se uklánějí ženám, stoudnou radostí se ruměníce na pletových hýždích, jsou-li pohlazeny.

Avšak Zpívající studánky nemají krásného slohu; neboť jsou nevědoucí a stručné jako národní píseň. Avšak jsou tam ještě Mluvící větry, jímž naslouchati bývá nepokojnou rozkoší pobřežních žen, když večer je učiní zcela zvědavými. Neboť sloh Mluvicích větrů je krásný a světový jako sloh nestydatého kapitána, jenž dovede lháti mezi dvěma sousty; tak výmluvný a znalý světa.

„Letíme,“ mluví Větry, „letíme z dálky do dálky, napjati mezi dálkami jako provaz přes moře. Dálka je skoro cíl.“

„Jací jsou mužové?“ táží se jich ženy.

„Zarostlí? Oh, velmi zarostlí. Prolétli jsme rozevřenými prsty jejich rukou, když nás chtěli zachytiti. Též křičí skrze dlaně na mořskou hladinu. Kam mužové pohlédnou, vznikají červené body. Něco vám vzkazovali, když se koupali na mořském kraji, hlučice.“

„Co vzkazovali muži?“ tázaly se ženy.

„Nemůžeme, nevíme, zapomněli jsme. Oh, ta dálka! Ale když spíte, uléháme na vaše údy a tiskneme vás my; proto ze spaní křičíte. Též se dovedeme smáti homérickým smíchem. Říkali jsme o vás, říkali jsme mužům – něco. Že nás nechytíte?“

Ale za nocí zcela měsíčních vylézají z moře měšťácké želvy a sunou se po písčínách. Tu zmocňují se jich ženy a ryjí jim do polekaných krunýřů své drobné průpovídky in memoriam stylizované za dne na břehu moře:

„Toužití, chtítí a zase nechtítí: bojíme se chtítí – a želíme nechtítí: a tak je mnoho utrpení bez bolesti.“ – „Naše družka Filé má nesouměrný bok; myslím, že se nesluší na ženu mítí nesouměrný bok. Přála bych si, aby to četla.“ – „Je mnohé, co přesněji lze pojmenovati nebo vysloviti vzdechem než slovem.“ – „Je dobře, aby ženy častěji v noci bděly; neboť to činí oči většími. Též prospívá natírati prsa štávou z lodyhy hluché máty, když žene do květu: avšak příliš voněti již není dobře.“ – „Nebe musí býti velmi vysoko nad zemí; neboť pohlížíme-li dlouho na nebe a potom se ohlédneme na zem, vznikne bolestné zklamání. Potom jsem vstoupila do vody a stříkala jsem krůpěje proti slunci, aby jiskřily.“ – – „Žena má spáti na břiše, aby vzdychala i ze sna.“

Avšak za nocí zvláště tichých a podivuhodných vystupují na břeh vznešené revmatické stařeny, staleté želvy již shnilé a trouchnivějící, starobylé fascikly někdejších žen znalých příchodu mužů, se štíty velmi popsanými. Tu sbíhají se mladé ženy a s tlukoucími srdci rozčileně luští dřevní texty a vzrušivý smysl:

„Když muž kráčí, máš za ním nésti jeho zbraně. Plavaly jsme za nimi, když opět vstupovali do člunů, ale oni nás odehnali vesly. Není slušno, aby žena byla dlouho živa.“ – – „Sto kroků před čluny mužů pluje stud; neu-měly jsme se stydětí, dokud nepřišli: naše stydlivost je vždy provázena mužem.“ – – „Nedovedla bych říci, jak mužové vypadají; neboť nemáme zde ničeho, k čemu bych je přirovnala; ačkoliv bych řekla, že mají něco podobného se vším, co nás obklopuje.“ – – „Řekli nám, že za naším obzorem jest ještě jejich obzor.“

Tenkrát ženy (následkem nečitelných a rozteskňujících údajů) nemohou spáti, ale bytují, pohlížejíce stále na mořský obzor.

Neboť ve velmi dlouhých a neurčitých obdobích přicházejí na ostrov mužové. Na mořském obzoru vyrazí z libovlné a nepředpokladatelné strany řada jejich člunů (natřených rumělkou) jako hejno čilých znako-

plavek s hbitými nožkami a obveselují ostrov. Tu ženy, zchváceny náhlým strachem, čekající ženy se polekají a s hojnými pokřiky prchají do vnitřního lesa, kam odvážit se neleží jinak v povaze žen.

(Těž přinášejí v rukou větvičky s pelovými šišticemi mužských stromů a oplodňují na ostrově stromy; neboť na ostrově jsou jen ženské stromy.)

Do té doby však ženy usedají na břehu a zpod sladkých víček neustávají hleděti na kouzelnou čáru obzorovou, jmenovitě večer.

V tu chvíli tlustí a bílí Jeleni, usídlení v hloubi lesa, vybíhají ze svých vnitřních bydlíšť směrem k otevřenému moři, a narážejíce příliš košatými parohy o husté kmenové lesního okraje, říjí z veliké klece směrem k otevřenému moři krásnými hlasy osamělých lesních rohů pro melancholickou rozkoš nábřežních žen.

V tu chvíli Zpívající studánky počnou pěti nezapomenutelně tíše a Mluvicí větry ulehnu do smutných klínů žen a odtamtud šeptají náruživě a tlumeně, ve zdloužených periodách a umdlévajících anakolutech svůdného mluvky se zasněnými úmysly;

v tu chvíli tedy ženy zcela se oddají své tragické touze a nekonečné melancholii, velmi podobné oné mdlivé melancholii dívek, jež (nyní) kvečeru otvírají okna a truchlí směrem ven –

Čas

Den dlouhý a šedivý jako vdoví závoj, den napouštějící střechy vlhkostí a mysl fatalismem; a jeho hodiny jsou čtyřiaadvacet opatrných panen, jež naplnily své kahance špatným olejem a nyní čekají, vyhlížejíce ženicha, jenž nepřijde; tak budou čekati až do půlnoci a budou bubnovati studenými nervózními prsty beznadějně čekajících panen, budou bubnovati vteřiny až do půlnoci, vyhlížejíce ženicha, jenž nepřijde.

Má zoufalá mysl, proč mlčíš? Bav se uvnitř mne jako doma a po svém, bav se zcela neslušně v důvěrném kroužku mých špatných a ještě horších vlastností, jež ti dnes propůjčím k zábavě.

Tiše, praví má zoufalá mysl, chvíle nudy nejsou důvěrnou chvílí nitra; neboť nejsme dosti sami k důvěrnosti; dnes nejsme zcela sami, neboť je s námi Čas.

– Jen skrze slzu v oku a skrze zornici rozšířenou zoufalstvím vidíme čas tváří v tvář a poznáváme jej jakoby osobně. Nikdo šťastný neviděl času a nepohleděl naň. Toliko utrpení chápe čas a trvání; neboť trvání je největší bolest našich bolestí. Ten, kdo se nudí uzavřeně a dlouze, ten, kdo je svírán hrůzou a strachem, a ten, kým zmítá bolestná nejistota, a ten, kdo je napínán čekáním, jež není bez obav, ten, kdo propadl sklíčené melancholii a slyší údery kyvadla jako těžké kroky nočního samochodce po nekonečné chodbě, ten, kdo počítá vteřiny popaden nemocí a bolestí, jež ho hryže, jen tito viděli čas tváří v tvář a poznali jeho pravou podstatu: že čas je utrpení.

Dimenzí života je vertikála, jako i živý člověk je vertikála; jen mrtvole sluší rozměr délkový, a potom všemu, co je smutné a melancholické: času, stáří a minulosti, vlasům, jež jsme kdysi milovali a jež zase jednou najdeme již neživé a zapomenuté v medailnu, a hovoru starce a pohrobni láске vdovině.

Čas je smutková míra věcí.

Avšak čas je více; neboť je utrpením.

Všichni, kdož se provinili proti řádům tohoto světa, jsou trestáni ztrátou svobody, říká se; budiž. Ale nesvoboda žalářů skládá se z práce a čtyř stěn, tedy z téhož, z čeho se skládá normální svoboda. Ale věznice má svou trýzeň: čas. Práce a spaní, tyto dobré potřeby člověka, procházka a jídlo, den a noc, to vše stává se ve vězení pouze hodnotou časovou a odměřeným časem. Všichni, kdož se provinili proti řádům tohoto světa, jsou trestáni měsíci a pěti a deseti a čtrnácti lety času.

Z nejkřutějších trestů, jež má dnes spravedlnost v rukou, je samovazba: světnice, samota a dvacet čtyři hodiny; po čtyřadvacet hodin je člověk vystaven tváří v tvář času, a opouští celou, v níž byl konfrontován s časem, zdrčen a skleslý. Neboť samovazba je mučení časem.

Tedy čas je utrpením.

Zpověď

Hříchy mládí jsou pojištěním spokojeného stáří, neboť umožňují, aby staroba vzpomínala. Jako z jediné mušle slyšíme hukot celého velikého moře, tak budeme jednou slyšeti z jediného veselého skutku, vyhozeného na břeh pamětí, hukot veškerého svého mládí. Neboť stáří je parazit vlastního mládí. Mládí jsou ony tři chleby a stáří oněch devět košů drobtů nasbíraných na poušti.

Zestárnuvší panna, když přijde její osamělá chvíle, vyjímá šaty, jež kdysi ještě nekryly jejích celých nohou, a nyní páchnou vyčichlými vůněmi a smutkem líných molů; a vyjímá knížky vázané v plyši, mezi jejichž listy jsou květy žluté a suché jako ruce, které je přebírají; tuto herbární vegetaci natrhanou kdysi na úskalích, jimiž – ach jaká nebezpečí, žel! –, jimiž bez úrazu provlékla svůj panenský stav.

Rozkoše okamžiků! Kdo praví, že pomíjejí? Neboť žijí s námi až do naší smrti; a ještě až budeme umírat, k nám přistoupí a budou se s námi loučiti; těžší potom bude rozloučení s okamžiky než rozloučení s celým životem.

Ti pak, kteří s odlehčením povstávají od zpovědnice, libující si: Nuže, pohřbil jsem starého člověka, oh, jak strašné!, tito pohřbívají *živého*.

Letní improvizace

Krásným ženám, příliš krásným, než aby byly normální, a všem, jimž je více toužiti než milovati;

a útlým dívkám, jež v osamění se trou o drsnou srst svých bernandýnů znuděně usínajících, sníce o svých příštích milencích,

těmto, pravím, jež činí tak v horkých dnech, ve chvílích siesty a teplého umdlení;

konečně všem, kteří sténají zdrceni žhavým létem, jež je vysiluje, věnováno jako doklad letních dnů příliš sladkých, než aby mohly býti požívány bez nesnází pro mysl a lahodnou zdravotu srdce a pocitů. –

– Jsou nejkrásnější zahrady terasovitě rozložené na slunných úbočích, zastíněných velkolistými platany a háji stromových myrt; mezi kamením strání vyrážejí tvrdé kaktusy a voškeruše a vlašské ořechy nahoržkle vonící. Zde tedy zdržují se panny zcela znuděné horkým létem.

Jest večer dosud nechladnoucí. Z korun vonných stromů zpívají tučné líní ptáci, připoutaní k zavěšeným kruhům, a zpívají ojedinělé flautové tóny co nejteskněji, s tázavým a neuspokojivým dozněním.

Krásné veliké housenky spěchají napříč cestiček, a i smaragdové ještěřky, ve dne tak hezké živostí oček, nyní pobuřují nervózní nechuť kolemjdoucích dívek, neznaveně běhající po horkém kamení umělých skupin.

Panny se procházejí, držíce se kolem pasu, v zamlklých trojstupech, nebo usedají v kruhu na zprahlých trávnicích, a berouce do rukou ovoce příliš sladké, než aby mohlo býti požíváno bez odporu, plody, ach tak lepkavé, jež budí v jejich ubohých prstech ošklivost, naslouchají galantním rétorům, neplodným mužům napuštěným vlnými parfémy, s krajkovými manžetami, kteří nosovým hlasem deklamují melodická oslovení.

„Hle, již vychází měsíc,“ promlouvají neplodní parléři³³, „zrcadelný střep, v němž slunce v noci zhlíží svou ješitnou tvář. Tak nadešel večer jako tklivý lhář, mé krásné dámy; a my přicházíme k vám mluvit, abyste neslyšely, co šeptá večer. Neboť není zdrávo ženám slyšeti, co šeptá letní noc.“

„Jak dusno,“ sténají panny.

„Mé dámy,“ usmívají se dvorní mluvčí, „zříce pohnuti a jati láskou, zříme ve vás jakoby krásu veškerenstva. Neboť muž miluje v ženě vše, co je stvořeno, přírodu a člověka, hlínu a hvězdy, vůni, život a vše, co je stvořeno; avšak žena miluje v muži vše, co není stvořeno, touhu a chiméru, sen a představu a vše, co není stvořeno.“

„Jaká lež,“ odpovídají panny znechuceně a lomí v nervóze lepkavými prsty a vzdychají.

„Ó nevěřte večeru, mé dámy nejdražší,“ mluví vonní řečníci, „dojemnému lháři, jenž přišel vás učiniti příliš smutnými a toužícími, než abyste mohly milovati přirozeně a s lahodnou zdravotou srdce a pocitů.“

Avšak panny již přestávají naslouchati jalovým mluvčím a zcela jaty tesklivým rozladěním sledují zpod zemdlených něžných víček bloudivýma očima létající Faly, kteří se vznášejí pod vysokým nebem večera a nad tichými korunami stromů nehlasným a křivolakým a těkavým letem netopýrů.

Tu sklíčené panny počnou pěti smutnými bezradnými alty tlumený sborový zpěv:

*„Co ještě chceš, ó srdce toužící,
co ještě chceš?“*

*Chci touhy splnění a zhořknutí,
to ještě chci.*

---

³³ Parlér – mluvka. Pozn. red.

*Máš smutek svůj a utrpení máš,
co ještě chceš?*

*Chci větší bolest, větší smutek chci,
já lásku chci.“*

Tak pějí panny neskonale zdlouhavě, až jejich píseň zanikne únavou. Tu zavzdychá jedna z panen a její srdce puká téměř hlasitě a ona klesá mrtva do náručí družek.

Krásní rétoři přispěchají a odnášejí na ramenou zesnulou, hovoříce: „Jak neblahé dny, tyto dny příliš sladké a přeplňující srdce! Srdce jí puklo vůní, té nebohé. Krásné dámy, rozkvetlé akáty jsou tím vinny, a ani růže nejsou bez viny, ani keře jasmínů. Oh, jaké dny!“

A když potom sestupují po serpentínách, jest ještě slyšeti jejich pohřební chorál, a Faly, letíce, provázejí pozdní kondukt³⁴.

A zatím večer zvlhne rosou a panny povstávají a držíce se kolem pasu, rozptylují se po pěšinkách v zamklých trojstupech, zcela nešťastné vedrem a letní nervózou.

---

³⁴ Kondukt – smuteční průvod. Pozn. red.

Komedie lunární

Svět ponořený v nočních temnotách. Nad poli a lesy ubírá se měsíc mezi mraky jako lhostejný pasant, ubírá se nad poli, lesy a blázinci, vyvolává lunatiky.

MELANCHOLICKÝ MUŽ: Ó měsíci, měsíci byroniku, podobáš se nešťastnému veličenstvu na ebenovém trůně, tragicky bledému králi, jenž zahaluje svou tvář smutečným flórem. Jak vysoko pluješ, závratně vysoko!

MĚSÍC (*ignoruje ho*).

DÍVKA (*vyhlíží z okna*): Jak zvláštní! Kdykoliv hledím na lunu, musím mysliti na věci podivně smutné, na neznámou lásku, skrytá utrpení a nevědomé nebo předem marné záměry. Je mi také tak smutno, a jdu již ležeti, abych plakala po celou noc.

KOČKY (*vystupují na hřebeny střech a zticha usedajíce, napájají oči měsíčním světlem, aby tyto tak nesdílné kočičí oči za dne světélkovaly studeným zářením, jehož se štítí bezelstní a prostí lidé*).

LUNATIK: Přicházíš zase strašiti, měsíci, duševně chorá planeto mezi planetami? Přicházíš budití půlnoční bláznění v myslech lidí, kteřížkoliv nejsou dosti chráněni proti tobě?

Je šestero lunárních psychóz: náměsíčnost, záchvaty, vidění strašidel, mořské přílivy, periody žen a inspirace.

Chorý svůdče a tajný smilníku, načínáš panny, vstupuješ do jejich loží a nutíš je, aby ti neplodně a teskně rodily.

Ty bílá masko, ty blázne, ty tichošláпку!

MĚSÍC (*ignoruje ho*).

NÁMĚSÍČNÍ (*stoupají po římsách, potrubí a slemenech³⁵ domů proti směru gravitace, napřahující ruce, nočně oděni, se zavřenýma očima: jiní, vyvoláni lunou, chodí po ložnicích a tiše pláčí zpod semknutých víček, jež víže spánek*).

JINÝ LUNATIK (*vstává z lože*): Můj bože, ta hrůza – – Můj bože, ta hrůza – Nesnesu, aby měsíc – takhle na mne pohlížel. – Tak strašně – Nemohu spáti.

ČERNÍ PSI (*vychrtlí hlídači, zdvihající mordy k měsíci, vyjí zoufale a opuštěně, jakoby v úzkostné panice*).

BLÁZNI (*spatřivše měsíc, vyskakují z postelí a lomcují mřížemi v oknech svých cel, jako by se chtěli měsíce zmocniti: jiní usedají na bobek a monotónně hýkají; je to Pašije luny; nakonec vrhají se na sebe a hledí se zardousiti*).

HLÍDAČI (*spěchají je uklidniti*).

KOMENTÁTOR (*dívá se na měsíc a mluví*): Anaxagorás pravil: Měsíc je kámen. Ptolemaios pravil: Měsíc je trabant. Blázen pravil: Měsíc je živý. Kdo ze tří byl nejvíce bláznem, aby řekl pravdu nejlépe?

Avšak my, kteří víme tak mnoho, my víme, že měsíc je odražené světlo slunce. Tedy luna je obraz slunce viděný jakoby v zrcadle. Luna je zrcadlení.

Veškeré magie jsou zrcadlení.

Člověk spatřil ve vesmíru zrcadlenou svou velikou a tázavou duši a nazval tento zrcadelný obraz bohem. Muž spatřil na ženě zrcadlení svého ducha a nazval je ideálem. Dítě spatřilo ve tmě zrcadlení svých vytřeštěných horečných očí a nazvalo je strašidlem.

Veškeré magie jsou zrcadlení.

---

³⁵ Slemenno – hřeben střechy. Pozn. red.

Těž luna je zrcadlení (*zrcadlo slunce*). Proto ji nazývám imaginárním sluncem; též ji nazývám sluncem neskutečných věcí. Luna je fantom slunce; tedy je slunce fantomů.

Proto Diana vodí své bílé chrty a Trivie³⁶ kreslí muří nohu v prachu rozcestí, když vychází úplněk; a v jeho světle těžkými kroky obchází Vij³⁷, skrýváje pod víčky pohledy, jež usmrcují; a vodní ženy uléhají v rákosí, vystavující chladná ňadra poledni měsíce; též mrtví vstávají a seřazují se v chorovod, zatímco z lesů je slyšeti hlasy, jež lekají chodce.

Neboť luna je sluncem neskutečných věcí; tedy je sluncem fantazie, dále hrůzy, touhy, jež magnetizuje pozdní bdělce, a tajemna, které je skličuje lunární sklíčeností.

Pochopil jsem tě, měsíci.

MĚSÍC (*ignoruje ho a ubírá se mezi mraky jako lhostejný pasant, ubírá se nad poli, lesy a blázinci*).

---

³⁶ Trivia – „Trojcestná“, přezdívka bohyně Hekaté, ochránitelce cest a křižovatek, ale též vládyně noci, tajemných sil a podsvětí. *Pozn. red.*

³⁷ Vij – podle ukrajinské lidové slovesnosti strašidlo v podobě starce, jehož pohled zabíjí. *Pozn. red.*

Creatura naturans³⁸

Časové. Žijeme v roční době, kdy příroda se vrací k lidem.

Časové. Žijeme v sekulární době, kdy lidé se vrací k přírodě. Lichtwarkova kytice³⁹ zmocnila se všech stolů a voní po svém, přirozeně a málo. Nahlédli jsme, že všechno umělé a dělané, čím jsme se obklopovali kdysi, stavělo se mezi nás a naše prapůvodní principia: matečnou a nepravidelnou přírodu.

Industrializace, ztovárnění a mechanický systém naší doby nás počiná děsiti; a my cítíme, že moderní doba jest Kalypsó, žena vzdělaná, krutá a nepřirozená, i vycházíme s touhou na výspy a pátráme na obzoru, hledající místo, odkud nevystupuje žádný obláček dýmu; neboť jedině tam může ležeti původní mateřská Ithaka a původní Penelopa, přirozená, rukodílná a nepravidelná, poslední útočiště naší mechanofobie a naší úcty k přírodě.

Skutečně, máme příliš mnoho strojů; a člověk i zvíře, vše žijící, činné a hybné, je utlačeno touto obecnou mechanizací výkonných sil; ale náprava se umožňuje. Jistý milionář, jak přinesly nedávno noviny, dal si zhotoviti automobil ve formě kočáru, k němuž napřed jsou připojeni dva vycpaní koně; dojem, jak pravily noviny, je dokonale reálný. Neméně reálný byl asi dojem, jehož docílil jiný milionář, který si objednal automobil ve formě labutě. Nic není snazšího než napodobiti to. Představme si například šicí stroj (singrovku) ve formě kočky, která stojí na stole a má vzadu kolo; kdežto dynamu by svědčila nejlépe forma velmi tlustého spícího psa. V jiných případech by mohla býti příroda pouze markýrována, a sice tak, že by k dynamickým strojům byla připřažena vycpaná zvířata, jako by pohyb stroje byl dán jejich výkonností.

---

³⁸ *Creatura naturans* – zde bytost napodobující tvůrce. Pozn. red.

³⁹ Alfréd Lichtwark (1852–1914), něm. kunsthistorik, autor knihy *O kultu květin*. Pozn. red.

Pozoruhodnější je fakt, jež sděluje pan R. v Moravskoslezské revui: „Krásný kraj, rozkošně položený, bohatý háji a starými, mohutnými stromy. Majitel velkostatku si zřídil elektrárnu. Ale že by komín zhyzdil daleké široké okolí, dal jej provést z betonu – ve formě mohutného stromu s větvemi, kůrou i listím. Byl poslušen estetických zákonů.“

Panu R. se zdá býti tento nápad sice poněkud komickým, ale hodným uvážení jakožto pěkný příklad estetického cítění s přírodou. Jakási směšnost tu ovšem je; například kouř, jenž vystupuje z tohoto stromu, působí asi poněkud paradoxně, ledaže by mu nějak byla dána forma ptáků. Mimoto tento strom, jakožto věčně zelený, musí v zimě udivovati kavky, jež říkají: Das ist aber ein heißer Baum!⁴⁰

Přesto však p. R. dovede uznati, že v tomto komíně je cosi dojmavě správného, nezavrhitelného a schopného realizace. Tedy aby například továrny nerušily přírodní vzhled svého okolí, mohly by býti až po špičku komínu ovinuty břečťanem; uvnitř továren by stroje byly zakryty kulisami ve formě stromů, za nimiž by dělníci pracovali a zpívali vinařské písně. Kamenné budovy by zevně byly obloženy vepřovicemi, na něž by se na Moravě zřídila veliká továrna.

Juta nebo bavlna nebo příze by byly do továren dováženy v žocích zavinutých do obilí a zároveň by byla improvizována obžínková slavnost v krojích a s vesnickými písněmi, jmenovitě moravskými.

Po železničních kolejích by mohla denně jezdit drezínka rozsypávající v rádkách koňský hnůj.

Odporný zvuk parních pil v přírodě by měl býti zakryt velikým vyčpaným spácem, který by byl před pilou položen do trávy, jako by chrápal. Takto i jinak by byla posléze upravena jakási harmonie mezi přírodou a praktickými potřebami člověka; neboť nemůžeme býti tak dalece utopisty, abychom věřili v omezení industrialismu, jenž tak ostře se dotýká pravého moravského člověka.

Se zvláštní chválou cituje onen pan R. osnovu zákona přijatou švédským parlamentem dne 1. ledna t. r.: Článek 2. Národní parky bud' tež

---

⁴⁰ To je ale horký strom! Pozn. red.

státem chráněny a jen Lopařům⁴¹ budiž dovoleno žít v nich po starém, vyjma lov medvědů, kteří jsou tedy rovněž pod ochranou zákona. Článek 3. Imunizovaný kraj nesmí býti znešvařen ani stavbou, ani plakátem, ani poškozením atd.

Uvážíme-li, že pan R. je Moravan a že jeho chvála oněch zákonů byla uveřejněna v moravském listě, pochopíme, že to znamená asi tolik: Slovácko od Bečvy k Myjavě, od Hrozenkova až k Divákům má býti imunizováno jako národní park naší Moravy. Tam pod ochranou zákona budou žít Slováci a moravští autoři i malíři ve svém původním stavu, po starém, nevyrušováni ze svého specifického způsobu života. V celém tomto kraji, jenž uchoval nedotčeny své staré národní tradice, nebude dovoleno nic nestylového, nelidového, nemoravského, a jmenovitě nebudou zde zřizovány továrny. V celém tomto území bude připuštěno vystavěti jedinou továrnu: velikou židovskou betonovou parní fabriku, patrně v Hodoníně nebo v Uherském Hradišti, produkující ve velkém slovácký lidový průmysl, výšivky, pentle, žudra a umělé kosárky z celuloidu.

---

⁴¹ Lopaři – dobový český výraz pro Laponce. *Pozn. red.*

Jednotka

„Kdo jste, pane?“ byl tázán muž slušného charakteru, jinak jeden z lidí dokonale bezvýznamných.

„Jsem jednotka,“ mluvil bezvýznamný muž. „Řeknu-li, že jsem jeden ze 47 milionů obyvatelů Rakouska, nejsem tím vymezen dosti určitě; avšak já jsem vedle toho jeden z určitého počtu předlitavských Slovanů, nehledě k tomu, že jsem jeden z 6 200 000 obyvatelů korunní země, a sice jeden ze dvoutřetinové cifry usedlíků českých. Dále jsem jednou jednotkou v počtu obyvatel Velké Prahy a v čísle 215 000, jež znamená počet odběratelů Národní politiky. Jakožto jednotka sloužím též ve statistice porodů mužských z roku 1880 a v počtu 5 600 dětí očkovaných v roce 1888, a sice v počtu 1 800 těch, jimž se očkování neujalo. V přibližném počtu 4 000 lidí, kteří demonstrovali 18. října předminulého roku, a v čísle 17 000 lidí, kteří manifestovali na Bílé hoře, mám hodnotu jedné jednotky. Cenu jednotky mám též v ročním výkazu nemocniční ambulance. Jako jednotka jsem brán v úvahu při procentuálním vypočítávání statistiky alkoholismu, třebaže nepiju, a statistiky kuřáků, třebaže nekouřím, a tuberkuliků, byť mám pouze kýlu. Sloužím co jednotka volební, občanská a statistická a jednou skončím jako jednotka v úhrnné roční úmrtnosti. Jako jednotka účinkuji též v okrouhlém počtu domobrany. Čtete-li v novinách, že milionové rozhořčeně protestují proti nějakému nepořádku, jsem já jednou jednotkou v těchto milionech. Čtete-li v nekrolozích, že statisčové budou žehnati něčí památce, i já jsem zahrnut v jejich počtu jako žehnající jednotka. Konečně jsem jeden v počtu 86 Novotných bydlících v Praze. Tedy, jak vidíte, pane, jsem zaměstnán velmi mnohostranně a mé funkce jakožto jednotky jsou tak četné, že mně odnímají chuti k jakýmkoliv jiným povinnostem. Opravdu, pane, nezaměstnávám se ničím jiným než svým

úkolem býti jednotkou. Pane, jsem-li tedy jednotka, nejsem nula, jak říkají lidé. Ostatně jako jednotka v počtu jsem roven každému člověku a nikdo není více než já; a to prosím je správné, neboť jsem jednotka demokratická.“

Rozkoše okamžiků

Rozkoše okamžiků jsou jako kapky, jež padají a třpytí se a pak zapadnou do široké hladiny. Ta hladina je širá a šedivá, a proto se v ní rozkoše ztrácejí docela tak nadarmo, tak nadarmo jako slzy. Přílišná prchavost těchto rozkoší dala světcům a světákům mnohý podnět k myšlenkám o marnosti života a všech radostí.

Představme si však, že by někdo vynalezl strojek, kterým by bylo možno prodlužovati rozkoše okamžiků. Byl by to docela malý kapesní patent, a jmenovitě dámské strojky by byly miniaturní, pěkně ryté a zdobené na obou pláštích.

Bohatí lidé by si jistě pořizovali strojky americké nebo švýcarské práce, překrásné chronometry, prodlužující rozkoše okamžiků troj- až pětinasobně. A to by potom bohatí seděli na svých lenoškách a sténali by a čekali by, až by se jich dotkla nějaká rozkoš; a potom by ji natahovali a prodlužovali tak, že by rozkoš praskla a smrštila se jako přetržené péro, a bohatí by zase neměli nic.

Naproti tomu dva chudí milenci by seděli vedle sebe na lavičce a měli by dohromady jen jeden laciný strojek, který by prodlužoval rozkoš jen o polovici, a to ještě bez záruky; niklový těžkopádný strojek. Ale oni by s radostí seděli vedle sebe, a zatímco by jeden mluvil, vymýšleje zvláštní něžnosti, druhý by držel v ruce ten niklový, dlaněmi ohřátý stojek; též při polibcích by si jej navzájem půjčovali.

Tyto laciné lidové strojky by občas trpěly vlhkem a mravními skrupulemi; toliko nejdražší mechanismy, chráněné dvojitém zlatým pláštěm, by nikdy nedoznaly mravních poruch.

Rozkoše samoty

Každý může znáti anglické rytiny, které jsou zvány Rozkoše samoty (The pleasures of solitude). Bývá na nich mladá žena, jež šije; ale vyšívání a klubko nití jí vypadly z rukou a ona sní rovně před sebe, zatímco mladá kočka si hraje s klubkem. Anebo je tam dívka, jež čte dopis, odkládá knihu, dívá se na obrázky; na levé straně leží kočka na otevřeném spinetu. Jindy ta dívka hraje na loutnu a kočka se dívá oknem. Na stěně visí klec se zpívajícím kanárkem. Podobných nápadů je na sta, a vše to jsou rozkoše samoty.

Jsou sladké: vdoví samota dívek, vzpomínky, touha a snění, vše to zcela jemné, zcela sentimentální a rozkošné; opravdu jsou to dokonale čisté chvíle ženskosti. Ale veškerá tato jemnost trpí, všechna čistota zoufá; piano má hlas příliš tvrdý a rozladěný; loutna zní suše, kočka chce skočiti oknem a je plachá a odmítavá; ve vzduchu se vznáší krize nervózy. A tak všichni, kteří máte citlivé srdce, kupujte tyto ryté idylky a přibíjejte si je na stěnu; ale nejprve přeškrtněte nápis Rozkoše samoty a pojmenujte ta půvabně klidná zátiší ženství Trýzněmi samoty (The agonies of solitude).

O různých prostředcích

Ačkoliv znám mnoho knih a moudrostí, nenašel jsem nikde psáno o různých prostředcích. – Kdysi jsem zdvihl obyčejnou mycí houbu a podivil jsem se, že je tak lehká. To mně vnuklo myšlenku: Nebylo by možno vyrábět z mycích hub plovací pásy? Tento malý vynález jsem uskutečnil a zbohatl jsem nesmírně.

Hle, řeknou lidé, to znamená příliš snadno zbohatnout. Ale mně se dávno otevřely oči a odedávna vidím, že se všechno v životě děje příliš velkými nebo příliš malými prostředky.

Vidím a vím:

Jest jen jeden zmatek, a z něho je dlužno těžiti. Kdyby světem vládl řád věcí a pravidelný pořádek, šly by příčiny a účinky v řadě jako vojáci. Ale nevidíte, že účinky přeskakují příčiny, nevidíte příčiny bezdětné, účinky nezplozené, tančící kauzální řady a jen jeden zmatek?

Zdvihněte kámen, abyste jej hodili do sousedovy zahrádky, a najde-te pod ním zlatý couk⁴². Pozorujte, kolik hloupých tyje z lidské chytrosti, jak přeměňují se chytré vynálezy v důl hloupé produkce. Je nutno těžiti ze zmatku. Dělejte malé příčiny, a shrabujte velké účinky; účinek je zázrak, příčina k němu je jen příležitostí a záminkou. Dnes už nikdo nemůže ovládati svět. Světovou majoritu má zákon disproporce: malá jiskra zanítila veliký požár, za haléř almužny přišla hříšná duše do nebe a z velké práce vznikají malé renty.

Jakože jsou velké a malé prostředky, jsou i malé a velké obraty; ale také jsou velké a malé úmysly. *Chceme něco jiného, než bychom měli, ale co děláme, není to, co jsme chtěli; a co nakonec vyjde z našich rukou, je něco jiného než to, co jsme vlastně dělali.*

Jdeme po ulici a klopýtáme o prostředky; dědíme je, sedíme na nich, nevíme o nich, je jich na světě mnohem více než věcí; žijeme na kultur-

---

⁴² Couk – rudná žíla. Pozn. red.

ním nánosu prostředků. Ale je to nejistá půda, na které žijeme. Všechny prostředky se prohýbají, jsou živé, mění své místo a mají mladé, i když se o ně nestaráme. To je velké tajemství; jediné, co o prostředcích víme, je, že jsou velké nebo malé.

Příliš velkých prostředků užívá se v lásce, v politice a při dělání peněz; nebo i příliš malých. Čím většími prostředky máme dívku, tím spíše nám nevěří; proto v lásce musíme dělat hloupé. Užívati prostředků malých jmenuje se pud. Ale schází-li vám pud, nevěřte ničemu a čekejte na zázraky; jste určeni tak jako tak k velkým věcem nahoru i dolů.

To je pravda o velkých a malých prostředcích.

Lodi fajáků

Plavba do Chuchle

Směšný parníček oddychuje a dává ubíhati břehům.

Malý hoch myslí: Dnes chytím červenou babočku, kterou jsem viděl poletovati minulé neděle.

Otec uvažuje: Budeme sedět v restauraci a večer se vrátíme. Bože, jak pěkné počasí!

Dívka sní: Sejdu se se svým milým a půjdeme ven. Budeme seděti pod keřem a hráti si. Dnes je krásný den.

Lodi Fajáků

Lodi Fajáků, onoho příkladného národa bytujícího na ostrově Scherii půlnočně od kamenité Itaky, vlasti zchytralého Odyssea, byly řízeny pouhou myšlenkou.

Poněvadž však jiný globetrotter oné doby, klerikálně založený Aeneas, nechával řídit své lodi kormidelníkem Palinurem, a poněvadž tento silný Palinurus, usnuv, spadl od kormidla do moře, vysvítá a platí až podnes, že jest oportunnější řídit své lodi pouhou myšlenkou.

Quintus Horatius Flaccus: Lod' státu

Po velikých, velikých mořích plují heraldické Lodi. Jejich kýly tančí na vlnách a jejich vlajky tančí po větrech. Prosím takové jsou to lodi: vespod proudy a nahoře proudy a uprostřed obou Principy Rovnováhy.

Plavba na Cythéru

Namouduši krásná to lodice s hedvábným lanovým, s růžovými plachtami vzduťmi jako odalisčino břicho, krásná to lodice, vezoucí po modré hla-

dině panenského moře dvě milenců, kteříž okouzleni pohlížejí na sladký horizont.

MILENEC: Jak krásná plavba, ó družko! Láska je splývání duší.

MILENKA: Můj příteli, miluji vašeho smělého ducha; též miluji vaši povahu, a ach, neméně miluji vaši duši, ryzí a vzácnou jako horský krystal.

MILENEC: Ó přítelkyně, ty, jež mi rozumíš! Zbožňuji melancholii tvých očí, dětství tvých pohybů, serafství tvého srdce. Co je to láska?

MILENKA: Láska je splývání duší. Láska je dar rozuměti si. Má láska se podobá svlačci, jenž tulí se a kvete. Co chceš?

MILENEC: Chci klečeti. Láska je náboženství k ženě.

A tyto tak pěkné myšlenky, vystupující z úst, ubírají se na zád' lodice a berou do ruky kormidlo; a všechny tyto tak pěkné myšlenky kormidlují jedním, polárně jedním směrem: k Cythere⁴³, k Cythere, kde jsou rozkošné postele matky naší, slavné madam Venuše.

Lodice Petrova

Poněvadž Církev, jak známo, je lodičkou Petrovou, a poněvadž, jak také známo, je Církev vzdělána na skále, tedy

v moři stojí skála a na té skále leží lodice a v té lodici jsou mušle svatého Jakuba Kompostelského a v té lodici sedí ovečky a šeptají:

„Plujeme, plujeme, plujeme; a naše cíle jsou znamenité.“

---

⁴³ Cythera/Kythera – ostrov Kypr, na němž se podle mýtu zrodila Afrodita/Venuše.
Pozn. red.

Plavba do Utopie

Vedle zemí nechvalně známých jest ještě země Utopia (máme to od kancléře Mora⁴⁴, jenž, jak známo, zahynul špatným osudem všech, kteří se zasazují o pravdu).

Poněvadž tedy v této zemi Utopii trvá dokonalá blaženost, hledali ji mnozí různými směry a způsoby; tak Montesquieu v Persii⁴⁵, Paul Adam v Malajska⁴⁶ a Kristus v dětech; Bakunin⁴⁷ plul po černé lodi s červenými plachtami, Tolstoj po pravém dřevě kříže a generál Booth⁴⁸ sám po sobě, jsa dřevěný.

Přesto zdá se, že země Utopia skutečně existuje; a sice, ó vy, kteří plujete do Utopie na své černé vrakovité kocábce, kterou řídí u kormidla vaše vlastní melancholie, země Utopia je tam, kde klenba nebes protíná vodní hladinu; kde nekonečnost nebe se sklání, aby políbila nekonečnost moře. Země Utopia leží na čáře horizontu, a vy, ó Utopisté, propadáte zlořečenému utrpení, že blížíce se k horizontu svých očí, jenž vás magnetizoval, jej zároveň od sebe odháníte.

Lod' bláznů

Zdá se vám, lidé normální, že naše lod' tančí jako nohy opilce, současně ku čtyřem stranám světa? Hled'te přece, my plujeme k páté straně světa: k světové straně touhy.

Lod' života

Když byl doktor Korandus, onen opožděný voltairián, ještě valně živ, pravil kdysi:

---

⁴⁴ Thomas More (1478–1555), autor spisu *Utopia*. Pozn. red.

⁴⁵ Přípomínka Montesquieových (1689–1755) *Perských listů* (1721), satiry na francouzskou společnost z pohledu Peršanů. Pozn. red.

⁴⁶ Odkaz na utopistické *Listy z Malajska* od P. Adama (1862–1920). Pozn. red.

⁴⁷ Michail Alexandrovič Bakunin (1814–1876), ruský anarchista. Pozn. red.

⁴⁸ William Booth (1829–1912), zakladatel Armády spásy. Pozn. red.

„Poslyš, milý synovče, mně se zračí v lidském utrpení divná věc. Koho zradí milenka, hnedle se tváří strašně a vznešeně jako ubitý voják zasažený v poctivém boji, a jiní stejně. Myslím si tedy, že všichni, kteří trpí životem, jsou slabé žaludky; a když se jejich životní lodi dostanou na pohyblivé moře, oni zvracejí, říkajíce:

„Můj bože, mně se zdá, že krvácím.““

*At'si jak chce moře zmítá
člunem mého života – (Čelakovský)*

Opatrní plavci vyplouvají a mluví:

„Rychlost je vedlejší, větry jsou vedlejší, dálka je vedlejší. Základní podstatou lodi je kotva.“

Opatrní plavci, hleďte neplouti po hlubokých mořích, kde by vaše nejtěžší kotvy nedosáhly dna!

Falešné květiny

Umělé květiny se dělají takto:

Z papírů napuštěných umělými barvami a z drátů, jež vás budou bodati do dlaní, z těchto papírů a drátů upravují se něžné útvary velmi podobné květům. Chcete míti iluzi kytice natrhané holýma rukama? Nebudete ji míti. Proto nevzpomínejte nad falešnými květinami na krásu přírody; raději vzpomínejte na mladou květinářku, která je rovněž velice falešná se svým postranním pohledem, jež zdvihá od své útlé práce. Nuže tato hezká květinářka je v ten čas zamilována do neseriózního pána, který přijde teprve večer; i počne se tato květinářka nervózně nuditi a v takovéto chvíli vymýšlí pro své květiny nové formy, spíše pamfletické než vážně vegetativní. To tedy jsou falešné květiny.

V nejširším významu falešné květiny se dělají pouze z papíru a z ne-trpělivých pohybů drobných rukou, jež se cítí opuštěny.

Veliká láska

Objetí, jež se zesilují, a polibky, jež se zdlužují; to jde daleko. Dívka je uchváćena láskou a šeptá, vy chápete: někdy žena řekne více, než dovede. Tedy dívka je rozkošná a šeptá: „Hyacinte, kdybys byl jedním z nebešťanů, nemohla bych tě milovati více. Zbožňuji tě jako boha a hladím tě jako svého malého psa Fylaka; jenže nevím, kde v tobě končí bůh a počíná Fylak. Miláčku, nikoho na světě bych nedovedla milovati tak jako tebe; a víš, Hyacinte, proč jsem tě začala milovat? Protože jsem si myslila, že se jmenuješ Narcis.“

Tuto malou povídku jsem vypravoval starému satyrovì, který mi řekl: „Tento příběh je tak dobře složen, že se mně zdá, že se opravdu stal. Velmi podobný případ se přihodil skutečně, a sice ten, že se žena zamilovala do jistého Narcise, poněvadž si myslela, že se jmenuje Hyacint; a byla to největší láska jejího života.“

Fablio o duelu

Modrý kavalír a Červený kavalír s krajkovými náprsenkami se třásli ranním chladem, neboť jejich lakové střevíce byly promočeny rosou; též páni svědkové se třásli a mluvili tlumenými neklidnými hlasy o angíně.

„Pane,“ řekl Modrý kavalír, „poněvadž se bijeme pro dámu, musí jeden z nás zde zůstatí mrtev. Druhý však se dočká těch nemilých konců, že ona dáma bude považovati za povinnost své piety, aby mu říkala při vhodných příležitostech: „Příteli, ten, kterého jste zabil, mne miloval (vím to) více než vy a byl mi více oddán než vy, protože dovedl za mne položit svůj život.““

Úcta k ženě

Když panu Little Me za sychravé soboty umřela po delší chorobě jeho Úcta k ženě, stál v zármutku nad její mrtvolou, opíraje se o svou milenkou, a učinil si při této příležitosti následující úvahy:

„Láska, pravím? Láska je metoda krýti malé potřeby velikými výlohami; jmenovitě mravní náklad je zpravidla upřílišněný. A srdce? Srdce je pouze fíkový list.

Moje Úcta k ženě měla podobu mé milenky, ale byla nemocná; a posléze se stala zcela útlou. Mluvil jsem šeptem se svým miláčkem, aby se ona neprobudila, když spala. Posiloval jsem ji morálkou i poezií, ale marně; neboť již v agónii umírala v náručí mé milenky. Ach jak silná to žena, tato moje milenka!

Když tedy umřela moje Úcta k ženě, nezbyvá mně nyní než státí se buď cynikem, nebo galantním člověkem.“

Líbaje ruce své milenky, doložil The Little Me: „Drahá duše, jsem vám neskonale vděčný za to, že jste mně jedinou útěchou a oporou ve ztrátě pro mne tak nenahraditelné!“

Pastorále

Já nejsem pravý pastýř; mé sandály jsou z maisonu a mé ovce, zhotovené z bílé vaty, stojí na dřevěných kolečkách. Stejně tak falešné a sladké jsou mé řeči, jež pronáším k nastrojeným pastýřkám, leže na zádech.

Jediné, co jest pravé při způsobu života, jímž hodlám uctívati přírodu, jsou má záda, na kterých ležím, dívaje se ke stropu a oddávaje se falešným myšlenkám nebo touhám, jež jsou rovněž jen napodobeny.

Ediční poznámka

Při zpracování textu jsme se řídili aktuálním zněním pravidel českého pravopisu, upravili jsme interpunkci a opravili tiskové chyby. Sjednotili jsme kvantitu samohlásek (např. *milión/milion, galérie/galerie*) ve prospěch jejich krátké, dnešními pravidly preferované podoby. Respektovali jsme však stylové, morfologické a lexikální zvláštnosti původního Čapkova textu, např. jsme s ohledem na styl ponechali autorovo nejednotné používání slovesné koncovky *-ti*.

Pro snazší čtenářovu orientaci jsme dobové nebo zastaralé výrazy opatřili vysvětlivkami, umístěnými do poznámek pod čarou.

Redakce MKP

Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech

1890

Narozen 9. ledna v Malých Svatoňovicích. Otec MUDr. Antonín Čapek (1855–1929), matka Božena, rozená Novotná (1866–1924). Sourozenci: Helena (1886–1961), provdaná Koželuhová, ovdověla, od roku 1930 provdaná Palivcová; Josef (1887–1945) ženatý od roku 1919.

1895–1901

V Úpici, kde rodina bydlí, navštěvuje obecnou školu a jednu třídu měšťanské školy.

1901–1909

Středoškolská studia začíná v Hradci Králové, posléze pokračuje v Brně, končí maturitou v Praze.

1907

Rodina se stěhuje z Úpice do Prahy.

1909–1915

Studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, anglistiku, germanistiku a bohemistiku. (V letech 1910–1911 studuje v Berlíně a v Paříži.) V listopadu 1915 je promován na doktora filozofie.

1917

Působí jako domácí učitel Prokopa Lažanského na zámku v Chyších u Žlutic. V říjnu nastupuje do redakce Národních listů.

1921–1938

Je členem pražské redakce Lidových novin, v letech 1921–1923 pracuje v Městském divadle na Královských Vinohradech jako dramaturg a režisér.

1922

Poprvé představen prezidentu T. G. Masarykovi.

1925

Je zvolen předsedou československé odbočky Penklubu, kterou pomáhá založit. Stěhuje se s bratrem Josefem do nového domu na Vinohradech.

1931

Jmenován členem mezinárodního výboru pro duševní spolupráci Společnosti národů (stálý výbor pro literaturu a umění).

1933

Pracuje ve Výboru pro pomoc německým uprchlíkům, je místopředsedou Penklubu.

1934

Organizuje pomocnou sociální akci Demokracie dětem.

1935

Žení se s Olgou Scheinpflugovou, počátky stavebních úprav domu ve Strži, který novomanželé dostali od Václava Palivce do doživotního užívání.

1937

Účastní se světového kongresu Penklubů v Paříži.

1938

Podílí se na organizaci světového kongresu Penklubů v Praze. Opakovaně je navrhován na Nobelovu cenu za literaturu. Po mnichovské konferenci (29.–30. 9. 1938) čelí nenávislné kampani, bojuje s českým fašismem a prožívá nejtěžší období svého života. Umírá 25. prosince na zápal plic. Pohřeb na Vyšehradě se koná 29. prosince.

První vydání knih Karla Čapka

1917

- Boží muka

1918

- Pragmatismus čili Filozofie praktického života
- Krakonošova zahrada
- Nůše pohádek

1920

- Loupežník
- Kritika slov
- R.U.R.

1921

- Trapné povídky
- Ze života hmyzu (společně s Josefem Čapkem)

1922

- Lásky hra osudná (společně s Josefem Čapkem)
- Zářivé hlubiny a jiné prózy
- Továrna na absolutno
- Věc Makropulos

1923

- Italské listy

1924

- Krakatit
- Anglické listy

1925

- Jak vzniká divadelní hra a průvodce po zákulisí
- O nejbližších věcech

1927

- Adam Stvořitel
- Skandální aféra Josefa Holouška

1928

- Hovory s T. G. M. (1. díl)

1929

- Povídky z jedné kapsy
- Povídky z druhé kapsy
- Zahradníkův rok

1930

- Výlet do Španěl

1931

- Hovory s T. G. M. (2. díl)
- Marsyas čili na okraji literatury

1932

- Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek
- Obrázky z Holandska
- Apokryfy
- O věcech obecných čili Zoon politikon

1933

- Dášeňka čili život štěněte
- Hordubal

1934

- Povětroň
- Obyčejný život

1935

- Hovory s T. G. M. (3. díl)
- Mlčení s T. G. Masarykem

1936

- Válka s mloky
- Cesta na sever

1937

- Bílá nemoc
- Jak se dělají noviny
- První parta

1938

- Matka
- Jak se co dělá

1939

- posmrtně: Život a dílo skladatele Foltýna (torzo románu)

Karel a Josef Čapkovi

Krakonošova zahrada

Edice Bratři Čapkové

Obálka Alena Kubíková

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. opravené vydání

Verze 1.0 z 19. 1. 2018

ISBN 978-80-7532-993-6 (epub)

ISBN 978-80-7532-994-3 (pdf)

ISBN 978-80-7532-995-0 (prc)

ISBN 978-80-7532-996-7 (html)